VI 722/3

دجهاد پلوشه

دافغانستان د اسلامي جمعیت د جنوب غربي ولایاتو میاشتنۍ خپرونه

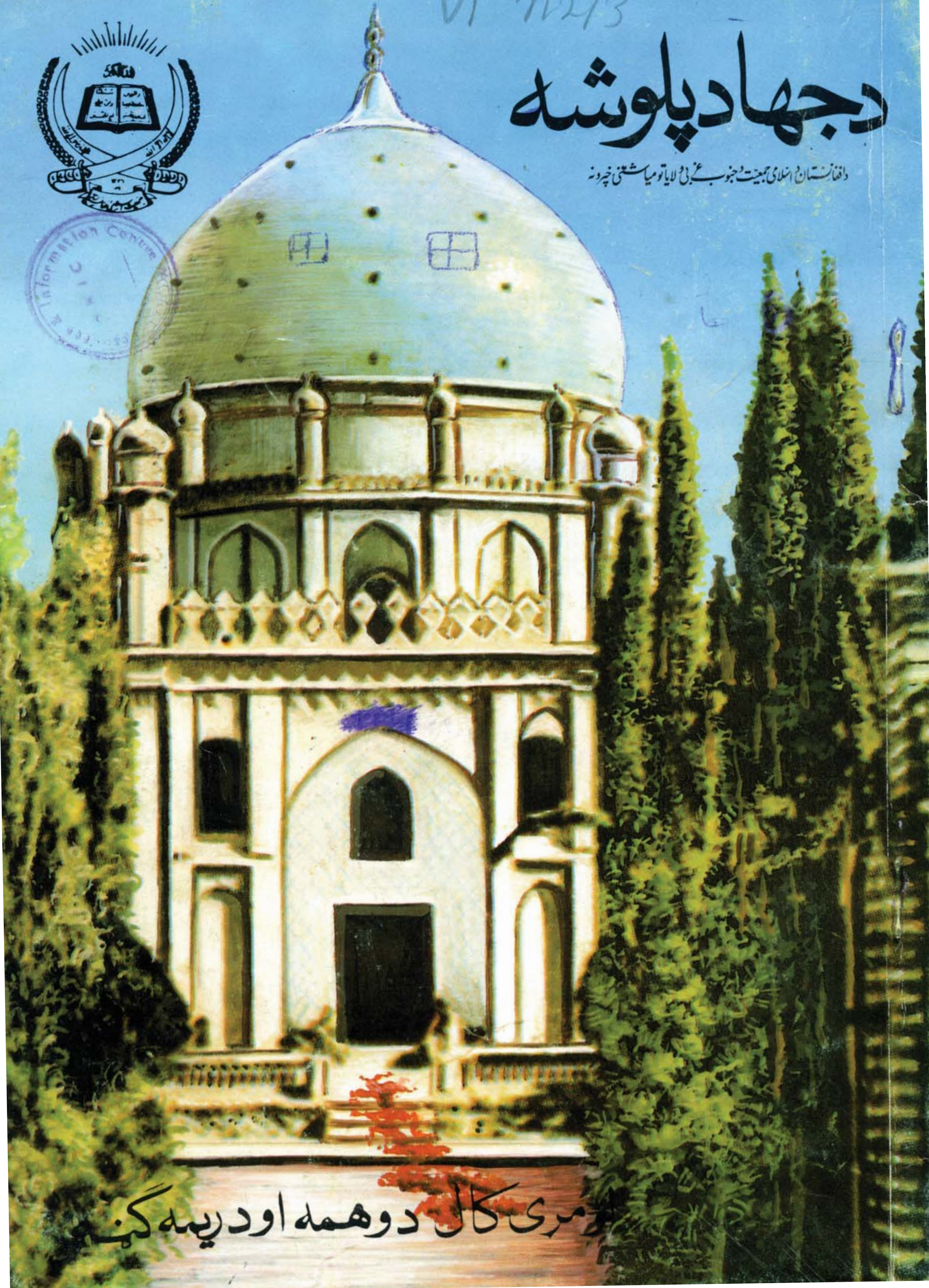

Information Centre

جام شهادت

نوشدارویی تو با هر که رسد نوشش باد	نیش هر فتنه بهوش تو فراموشش باد
صوت جبریل بگلبانگ سحر می شنود	دل که این لعل دلاویز در گوشش باد
خفه صوتیکه بیاد تو ننالد شبگیر	وانکه دم بی تو زند گور خاموشش باد
آنکه ترکانه بجان عجم انداخت غریب	ذمه مشغول همان خون سیاوشش باد
وآنکه خفت از صف احرار تو آغشته بخون	تا ابد شاهد وصل تو در آغوشش باد
چه شهیدی که گل و لاله و نسرین یکجا	بخزان خفته آن نرگس مدهوشش باد
چشم بربند اگر خط و خطا می بینی	چشم خفاش تو خورشید خطاپوشش باد
گرچه صبح از دل این شام سیه گوشه گرفت	شرم از آن کوکبه زلف بناگوشش باد
آنکه شیر تو و شمشیر شرربار تو بود	علم فتح و ظفر شیقه دوشش باد
ساقیم دوشش و پرند دوشش کفی داشت کریم	بارم امشب کرم دوشش و پرند دوشش باد
شهریارا حرم خواجه سرش پوشیده است	سری از شاهد غیب است که سرپوشش باد

د کندهار په ښار کی د لوی احمد شاه بابا د مزار ودانۍ

بسم الله الرحمن الرحیم

د جهاد پلوشه

د جنوب لویدیځو ولایاتو د مجاهدینو میاشتنۍ خپرونه

لومړی کال، دوهمه او درېیمه ګڼه د ۱۳۶۶ کال (ثور، جوزا) میاشتې

په دې ګڼه کې

(شمېره)	مضمون	مخ
(۱)	د ثور فاجعې نهم خونړی کال او د دښمن ...	۲
(۲)	کندهار په دوو تېرو میاشتو کې	٦
(۳)	د قضیې بېل اړخ	۱۱
(٤)	اخلاص د جهاد	۱٦
(۵)	اقتصاد بیمار روسیه و ریفورمهای جدید گورباچوف	۲۲
(٦)	استاد خلیلی به لقاء الله پیوست	۳۰
(۷)	متن کامل بیانیه رهبر جمعیت اسلامی افغانستان در مراسم...	۳۵
(۸)	سرمایه بزرگ وطن زیر خاک شد	٤۲
(۹)	د اوسنکو او وینوا نځور ګر	٤٦
(۱۰)	څوک بریالي شول .	٦۰
(۱۱)	چوپ خط یادګاري	٦۵
(۱۲)	د آکما نو نو خزانات	۷٦
(۱۳)	مه پو ښتنه شیمه ! او نور مضامین او شعرونه	

د ثور د فاجعې نهمه کلیزه

او د دښمن مرموز مانوروونه

ملتونه او اولسونه د خپل ژوندانه په خوځېدونکي بهیر کې ښې او بدې پېښې د تاریخ ځولۍ ته غورځوي او د تاریخ د واقعاتو تسلسل ته پایښت ورکوي.

رښتیا هم کوم ملتونه چې قربان شوي سرونه - نه لري هغه ګڼل شوي و یا هو نه هم نه لري.

پوهان وایي هغه قام چې کنډرونه، نه لري هغه تاریخونه نه لري.

او کوم ملتونه چې د خپل اولسي تشخص له پاره د ځان ځارولو او قربانولو روحیه نه لري،

او د خپلو تاریخي ویاړونو د ساتنې له پاره د تاریخ د هندارې په مخ د افتخاراتو خړالې او ګنجینې نه وینې، هغه د یو مستقل او خپلواک حیثیت له لرلو څخه محروم وي.

افغانان د آسیا په زړه کې اوسېږي، او د ټولې آسیایي وچې هغه خوځښت ورکونکی او جهت ټاکونکی قوم دی چې د پښتو زړو وکلو لړزوونې ژوند په ټول بهیر کې یې داسې ورځ تاریخ په یاد نه لري چې بهرنۍ او غاصب قدرت دې خپل—

ظالمانه راج او باج پرې قایم کړی وي.

د هندوکش او پامیر، د سپین غر او سور غر مغرورو او آسمان څکو سرونو لا تر اوسه پورې د خپل لرغوني او حماسه نبرونکي تاریخ په اوږدو کې د تجاوز او بادارۍ په نیت راغلو بېګانګانو موجودیت په خپلو درو او لمنو کې نه دی زغملی.

افغان مظلوم انسان که د شلمې پېړۍ پرمختللي تمدن کې هر څو مره په دوو استعماري ضربو او ګوزارونو ځپلی و او له مادي امکاناتو څخه بې برخې و، خو د ایمان او پر یوه خدای باندې د پاخه اعتقاد پر بنیاد د ډېر لوړ او بډای و، نو ځکه یې د شلمې پېړۍ وروستي یرغلګر ته د تاریخ په خوله چیغه کړه چې:

هیڅ مې مه بوله غوړځنګ را باندې مه کړه
زه په دې افتاده ګۍ کې لوی ځړنګ یم

او اوس چې دا دی پوره نهه (۹) کاله تېر شول چې د افغانانو د امحا او نابودۍ له پاره د تاریخ پرهنداره را برسېره شوې فاجعه جریان لري خو سوبه او بری د بېګانګانو او پردو شین سترګو یرغلګرانو له پاره د شکست او ماتې یو محتوم امر ګرځېدلی دی.

دغرونو او درو دګر بتانو پرځالو باندې د افغانانو دراج او باج خیال او ارزو په یوه رسوا افسانه بدله شوې ده، لکه چې نږدې په دې پېړۍ کې یو ځل بیا د قدرت کرشمه وګورې او دیو مظلوم د سوک په ګوزار دیو غټ طاغوت د غرور او تکبر تاج پر ځمکه را پرېباسي.

د شور د اوومې ورځې فاجعه د افغانانو د پنځه زره کلن تاریخ پر هنداره په داسې حالت کې را ښکاره شوه چې د سرې امپراتورۍ پر اختیا غوښتونکو طراحانو د خپلواک افغانستان د امحاء له پاره د شپېتو (۶۰) کلونو پټو توطئو او دسیسو په نتیجه کې د افغانانو د هېواد دفاعي او اقتصادي حالت سخت کمزوری کړی و او د خپلو مزدورو او ځان پلورونکو مریانو په واسطه یې په ټول افغانستان کې د جلوسیه تور جال غوړولی و.

الله تعالی ته دا منظوره وه چې په مادي لحاظ د یوه ضعیف او مظلوم قوت په لاس د وخت یوه ډېر ستر جاهلیت ته داسې رسوا شکست ورکړي چې د ځمکې پر مخ هر مظلوم له ظالم سره د ډغرې وهلو روحیه او احساس ترې نه واخلي.

د ثور فاجعه (۹) نهه کلنه شوه، افغانانو نهه کاله د ویاړونو او افتخاراتو په لاره کې د وخت له ډېر لوی جاهلیت

سره بریالي جهاد ته دوام او استمرار ورکړه.

په دغه نهضه کلن جهاد کې افغاني ټولنه د بیدارۍ او ویښتابه ډېر عالي معراج ته ورسېدله.

افغانانو د خپل اجتماعي ساختمان ځینې ارتجاعي او جاهلي چوکاټونه مات کړل، په افغانستان کې د ورورو سـتـنو ملیتونو ترمینځ د بېلتون کوم ولاړ چې جاهلي طاغوتي رژیمونو رامینځ ته کړي و، د ایډیالوژیک او نظریاتي توحید په وړاندې له مینځه لاړ.

په افغانانو کې سیاسي ویښتوب پیدا شو، اوس افغاني ټولنه هغه ټولنه نه ده چې نور دې طاغوتي او استعماري قوتونه خپل تپلي مریان پرې تحمیل کړي او یا دې اوولیانو مرتبه لرونکي شاهان او نوابان خپل حکم پرې وچلوي.

نور نو د افغانانو مرور آسمان پخلاکیدونکی دی او د افق له سرې لمنې څخه به د دې هیواد پر پرهار ځلې وجود د نېکمرغۍ لمر ځلاکوي، ان شاء الله

زندگی جاوید ان اندر ستیز است.

کندهار په دوتیرو

میاشتو کې

د روان کال د ثور د میاشتې د لومړۍ لسیزې له تېرېدو سره سم د کندهار، هلمند او زابل د ولایاتو پر جهادي سنګرونو او جبهو باندې د روسي (۲۰) شلو یونټو پوځ له خوا د درنو ټوپونو اتوماتو توغندیو ویشتونکو دستګاوو او هوایي پرغلیزو الوتکو او هیلي کاپټرونو په کار اچولو سره سخت او جنایتکارانه عملیات پیل شول چې تر اوسه پورې د سرسري احصائیې له مخې تقریبًا څه د پاسه لس زره تنه بې ګناه محلي اوسېدونکي او مجاهدین د دغو عملیاتو په جریان کې په نوموړو ولایاتو کې په شهادت رسېدلي دي.

د کندهار د ښار د لویې ویالې سیمه چې تر اوسه پورې د استوګنې د یوې نسبتاً آرامې سیمې په توګه پېژندل کېده، د ثور د میاشتې په دریمه د روسي مسلکي جلادانو له خوا په سپینه ورځ په عامه قتل ځای بدله شوه چې تر اوسه پورې لا د دغه عامه وژنې د مظلومو قربانیانو پوره شمېر نه دی معلوم.

د شهیدانو وارثان چې اوس د هجرت دیار ته راغلي دي وايي —

چې هغوی زیاتره شهیدان د شهیدانو د کثرت په وجه په کنډوالو کې ښخ پرې ایښي دي او یو زیات شمېر شهیدان یې د انفرادي قبرونو پر ځای په اجتماعي قبرونو کې ښخ کړي دي.

د روان کال د ثور د میاشتې له دولسمې نېټې څخه بیا د جوزا تر شلمې ورځې پورې د کندهار د ښار په ټول قلمرو کې د مجاهدینو او روسي جلادانو ترمنځ بې وقفې سخته جګړه روانه وه، د کندهار د دامان، خاکریز، ارغنداب، ارغستان، میوند، ډنډ او دالې په اولسوالیو کې د تجاوز د مریانو له پر له پسې شکست څخه وروسته اوس یوازې او یوازې د جنګ عملن د کندهار ښار باندې را نغاړل شوی دی.

هغه مجاهدین چې په جهاد کې زخمیان شوي دي او اوس د هجرت په چاپېریال کې تر تداوۍ لاندې دي وایي چې د دېرشو ورځو عملیاتو په جریان کې مؤمنو او هوډ یالیو مجاهدینو د کندهار د ښار له شاوخوا څخه د متجاوزو او کفري قواوو څخه د پاسه (۶۵) پنځه شپېته لوی او (۵) پنځوس نورې دفاعي پوستې ټولې کړي دي.

همدا رنګه عیني شاهدان وایي چې اوس یوازې او یوازې د یرغلګر دښمن قواوې او جزو تامونه د کندهار له هوايي ډګر او دوهم لمبر قول اردو څخه د مجاهدینو پر خلاف جګړې ته پرمخ بیايي.

د ثور د میاشتې له پنځلسمې ورځې څخه بیا د جوزا د میاشتې تر شلمې ورځې پورې د کندهار د محلجات او ارغنداب سیمې چې د مجاهدینو سنګرونه پکې دي، د پر له پسې جګړې د وه تاوده ډګرونه وو.

د دښمن قواو د تلفاتو اندازه په دغو دوو محاذونو کې په دقیقه توګه سره لا تر اوسه پورې چا نه ده سنجولې، خو د دښمن له شپږ غونډونو څخه چې له ښار څخه دغو سیمو ته د مجاهدینو د ځپلو په نیت وتلي وو یوازې دوه غونډونه په مات او ګوډ حالت کې بېرته خپلو قرارګاوو ته ستانه شوي دي.

د ارغنداب په اولسوالۍ کې د افغانستان د اسلامي جمعیت مرکزي قوماندان مولوي ګل احمد نقیب الله په خپل راپور کې لیکلي دي چې پر ارغنداب باندې د کفر د لومړي برید پر دوهمه ورځ باندې د دښمن اته سوه کسیزه پرسونلي قوه د دغې اولسوالۍ په بېلابېلو سیمو کې له مجاهدینو سره یو ځای شوې، دي او دا لړۍ لا اوس هم روانه ده.

په راپور کې زیاته شوې ده چې ښار مېدلی او ناکام د دښمن د خپلو قواوو د پرسونلي قحط د له منځه وړلو لپاره د کابل له محبوسینو څخه یې شمېر هغه بندیان چې د جهاد او مجاهدینو د حمایت په تور په جېلونو او زندانونو کې بندیان وو، په زور او جبر سره د جګړې ډګر ته استولي و چې ټول له مجاهدینو سره -

یو ځای شوي دي.

د جوزا په اوومه او اتمه ورځ د کندهار په ارغنداب کې د دښمن پنځه سوه خونړو له الوتکو او ځغلوړ (غلو) هلی کاپټرو له را غورځېدلې دي.

اټکل کېږي چې د دښمن له قوا وو څخه یوا ځې او یوا ځې د ارغنداب په محاذ کې څه د پاسه یو زر او سل تنه عسکر او صاحب منصبان د مجاهدینو په لاس وژل شوي دي. له دې څخه شپږ شوي دي، چې په دې جملې کې د ـ پنځلسمې فرقې قوماندان د کلات د ۴۳ غونډ سیاسي آمر، د کندهار د دوهم لمبر قول اردو سیاسي آمر برید جنرال قیوم صدیقي او نهه (۹) تنه روسي مشاوران او لوړ رتبه مامورین هم شامل دي.

د جهاد پلوشې ـ اداره درنو لوستونکو ته وعده ورکوي چې په راتلونکې ګڼه کې به د دغو صاحب منصبانو او جنرالانو د پېژندنې کارتونه د عامه خبرتیا له پاره خپروي.

د جوزا د میاشتې د اوږده جګړې لړۍ د کندهار په ښار کې همدا اوس هم روانه ده او تلفات تر اوسه پورې هم دوام لري بېجنګ تنها د کندهار په ښار کې د دښمن څخه دیوکیلو متر په فاصله کې دوام لري همدا رنګه د دښمن د وره نورمهم ګوړا ګیان د کندهار د ملي روغتیا د کمیسیون رئیس حاجي امان الله (!!) د علماوو؟!! د شورا رئیس هم پر دغو عملیاتو کې له منځه تللی دي.

دهلمند په ولایت باندې لا تر اوسه پورې د دښمن پیا د ه

قوتونه نه دي ورختلي .

د جوزا د میاشتې په لسمه ورځ کله چې د لښکرګاه له ښار څخه د دښمن د وې مفرزې عسکر د کندهار پر خوا په حرکت وو د لارې په منځني و اټک کې د مجاهدینو تر درانه برید لاندې ونیول شول چې په دغو عملیاتو کې د مجاهدینو له جملې څخه (۲۵) تنه شهیدان او تقریباً (۳۵) تنه ټپیان شول .

په دې عملیاتو کې د دښمن له قواوو څخه سل تنه وژل شوي او (۵۰) پنځوسو تنوې وسله پر ځمکه ایښې ده . پنځه ویشت عراده نقلیه وسایط او ټانکونه ویجاړ شوي دي .

اما په دې ورستیو ورځو کې د هلمند په ولایت کې د مجاهدینو پر سنګرونو پر له پسې بمباري شوې چې د هغې له امله زیات شمېر محلي کسان شهیدان شوي او ټوبل شوي دي .

له جبهو څخه نوي راغلي مجاهدین وايي چې د موسی کلا ، ګرشک ، ناوې او هزار جفت پر اولسوالیو باندې همدا اوس هم د دښمن هوايي بریدونه په شدت سره ادامه لري .

د قضیې یو بل اړخ

زموږ د نړۍ د دې پېړۍ تر ټولو لویه او د ډیکټیټورشیپ پر اصولو او پر نیستونو باندې ولاړه امپراطوري د خپل استعماري خصلت -
له مخې تل په دې هڅه کې ده چې د خپلې امپراطورۍ لمن د نړۍ تر هغو سیمو پورې وغځوي، چېرته چې روسان کولای شي د دغو سیمو د طبیعي او معدني زېرمو د لوټ او تالان په قیمت خپل وروست او له پښو غورځېدلی اقتصاد یو ځل بیا پر پښو ودروي.

له همدې امله ده چې د کرملین دیکتاتوران په ډېره اشتها سره د آسیا او افریقا په وچو کې د کودتائي رژیمونو په رامنځ ته کولو باندې د خپلو ناروا ګټو پلانونه عملي کوي.

زموږ ګران هېواد افغانستان کې د دوهمه روسي کودتا هم په همدې منظور وشوه، تر څو روسان وکولای شي په سیمه او منطقه کې د خپلو پراختیا غوښتونکو پلانونو له پاره د افغانستان له ستراتیژیک موقعیت څخه هراړخیزه ګټه واخلي.

خو دغه کودتائي عمل هم د کرملین له پاره مثبته نتیجه رامنځته نه کړه، بلکه معکوساً سیمه او نړۍ د سوسیالیستي ضدسیاست -

ترقلمرو لاندې شوه.

په افغانستان کې د يوه کمونستي او کودتائي رژيم د بقا- او پايښت ساتنه ځينې د ډيپلوماتيک وينډوپان د جدي دښمنۍ د رسواتيا وړ په انګېزو او علتونو کې شمېري.

خو په افغانستان کې د مؤمن او مجاهد ملت پر له پسې مقاومت او جهاد د کودتائي رژيم له ثبات بقاء او پايښت سره هيڅ ډول- مرسته و نه کړه، بلکه د هغه د محتوم شکست زمينه يې رامنځ ته کړه.

اوس او س چې روسان پر افغانستان باندې د يوه پلاستيکي او جعلي حکومت له تپلو نه نااميده دي او غواړي چې په ډېره ډيپلوماتيکه ځير کتيا سره د خپل رسوا شکست له پرابلم نه پښې- وباسي، او د خپلو جاسوسانو د خلاصون له پاره د سيکولر بزم تر سيوري لاندې دامن او امان ځای پيدا کړي.

د نړيوالو خبري اژانسونو او د عامه خبرتيا د ټولنيزو وسايلو د رپوټونو له مخې روسان په لومړي قدم کې پر افغانستان باندې د يوه نيمه سوسياليست حکومت د حکم چلولو په خيال کې دي، خو که داسې و نشول، نو اقلاً د روسانو له پاره په افغانستان کې د يوه داسې رژيم ضرورت دی چې د ماسکو ګټې په سيمه کې- خوندي وساتلی شي، او همدارنګه د کرملين د جاني جاسوسانو له پاره هم د بقاء او ساتنې ضمانت ورکړي.

روسان د قضيې د غه اړخ په داسې ډول مطرح کوي چې که له افغانستان څخه د سولې ؟!! خونخوار قصابان ووځي، په دغه هېواد کې به په پراخه پيمانه عامه وژنه پيل شي.
له همدې امله بايد روسانو ته ضمانت ورکړای شي چې د هغوی د وتلو سره سم به د دوی د مزدورانو له پاره د سر او مال د امن سيوری وي او د کرملين د جاني جاسوسانو له پاره به د ژوند کولو او سياسي فعاليت کولو د حق تحفظ تضمينېږي.
د دې ډول مسايلو مطرح کول د کرملين د شيطاني سياست هغه اړخونه دي چې په مستقبل کې هم د افغانستان په سياست کې د روسانو د لاسوهنو زمينه رامنځ ته کوي او په دې توگه په افغانستان کې د خپل تجاوز د استمرار او تداوم له پاره بهانې پيدا کوي.
د دې ډول پرابلمونو مطرح کول د نړيوالو قبول شويو قوانينو پر خلاف او له هر ډول انصاف او عدالت سره تناقص لري. روسان چې له يوې خوا دعوا کوي چې په افغانستان کې د دې هر ډول بهرنيو لاس وهنو ته د پای نقطه کېښودل شي او په دې هکله دې نړيوال ضمانتونه برابر شي، خو له بلې خوا په ډېرې بې شرمانه توگه د قضيې په نسبت په مستقيمه توگه سره زموږ په هېواد کې د خپلو مداخلو او لاس وهنو لاره خلاصه پرېږدي.
د يو شمېر خلکو د نوموړو د تومانونو برابرول او بيا هغوی ته

د روسانو د کمکيانو او مرستندويانو نوم او عنوان ورکول، پخپله پخپله د اتکې زموږ په کورنيو چارو کې لاس وهنه ده.

هيڅ يو خپلواک او د ملي واکمنۍ د حق لرونکی هېواد تر اوسه پورې په نړيوالو حقوقي او مدني سازمانونو کې د خپلو اتباعو د مرګ او ژوند په هکله کوم خارجي ملک ته ضمانت نه دی ورکړی.

تاريخ په ياد لري چې د استعمار او د بيښناک ډېرې امپراطورۍ د خپل حاکميت له تخت څخه پرېوتلې او يوه په بلې پسې ړنګې شوې دي او هېوادونه د امپراطوريو له اسارت څخه خلاص شوي دي اما دا ډول بې شرمه غوښتنه تر اوسه پورې په تاريخ کې هيڅ استعمارګر نه ده کړې.

موږ پوهېږو چې روسان د داسې مغرضانه مسايلو د مطرح کولو له لارې څخه غواړي چې زموږ خلک او اولس د بې ځنګلي او وحشي قوم په نوم او عنوان نړيوالو ته وروپېژني، او په دې توګه زموږ مجاهد ملت توهين کړي.

خو دا زموږ دنده ده چې نړيوال وپوهوو چې موږ په اسلام باندې تر لنزل نه منونکې عقيده لرو او زموږ په دين کې د ناحقه وينې توييول او بهول بې له کوم شرعي موجب څخه ناروا ده، موږ چې اسلامي نظام غواړو د قضيې د پوره تنې اړخ په نسبت قوانين -

او اصولیتونه هم لرو، چې د همدغو قوانینو له مخې مونږ ته — راښودل کېږي چې له کفارو او اهل ذمه سره باید څنګه کړنه وشي.

مونږ یو متمدن ملت یو او په دې هکله ځانګړي مدني قوانین وجود لري چې په خپل وخت به عملي او تنفیذ شي.

مونږ به له کفارو، له بیګانو او اجنبي جلادانو څخه بېل کړو او هغوی سره به مناسبه رویه وکړو.

که چېرې د روسي متجاوز قوتونو د وتلو یو اړینه شرط د جنایتکارانو او بیګانه پرستو جنګي مجرمانو بخښنه او د همدغې بخښنې په سر ضمانت وي نو دا شرط به هیڅ یو آزاد قوم ته چې د خپلې آزادۍ په سر یې یونیم ملیون انسانان قرباني کړي دي د قبول وړ نه وي، او دا رنګه شرطونه زمونږ د سنتونو او عنعناتو سپکاوی هم دی.

اخلاص در جهاد

از مجاهد واقعی تا مجاهد فرمایشی و نمایشی

جهاد والاترین مرحلهٔ جان‌نثاری در راه حق و به دفاع از حق است حق مؤمن زیستن، حق آزاد زیستن، حق وطن مستقل داشتن، حق حرمت و کرامت داشتن و حق اراده و اداره داشتن. انسان و جامعه ایکه در راه چنین اهداف عالی میرزمد و جان شیرین خود را فدا میکند، مجاهد است و صاحب مقام و نام بلند. آنکه حاضر است، بدون خوف و ریا و بدون چشمداشت به مال و منال و بدون توجه به رسیدن به خواسته های زودگذر انسانی برزمد و جان شیرین خود را فدا میکند مجاهد است، مجاهد راستین، مجاهدی است که با خون خود تاریخ مبارزهٔ حق را در برابر باطل می نویسند و در هر دو حالت در میدان نبرد برد از آن اوست، اگر جانش را نثار کند باسرفرازی تمام به حق پیوسته است، و اگر پیروزمند از میدان معرکه بدر آید سرباز فداکار و مجاهد پر افتخار جهاد است که شخصیت او، فداکاری او و روحیهٔ رزمندگی او سرمشقی است غرورآفرین برای دیگران برای نسل امروز، برای نسل های فردا، برای ملت و جامعهٔ خود برای جامعهٔ مومن و امت اسلامی که میخواهند آزاد و با ایمان زندگی کنند.

ملت مجاهد افغانستان از پیکار بر حق موجوده خود علیه الحاد وبرده گی نمونهٔ عصر وجهان خود است ، نمونهٔ جانبازی وسرسپردگی است ، جانبازی در برابر روسهای وحشی و سرسپردگی در بهای الحاد ، سوویتی ، روسها که میخواهند از قلمرو آزاد دیگران امپراطوری بزرگ بسازند والحاد سوویتی که میخواهند از انسان مؤمن و آزاده ، انسان ملحد وبرده بسازد و جهان انسانی را به جهان الحادی خالی از همه مزایا و تهی از همه ارزشها مبدل کرده اند .

مبارزه در برابر چنین دشمن بزرگ ایمان وآزادی ، مبارزه برای رهایی انسان وانسانیت از چنگال وحشت وبربریت است ، - خوشبختانه این رسالت را اکنون ملت مؤمن افغانستان بعهده گرفته است ، ملتی بدون همه امکانات ، ملتی با همه ناتوانی ، ملتی با همه پراگندگی ، اما ملت مؤمن وآزاد ، ملت جانباز وسرسپرده ملتی که میخواهد خون پاک خودش بروی زمین وطنش جاری باشد ، ملتی که از جریان خون پاکش عطر دل آویز ایمان وآزادی برای بشریت جاری باشد واز خون های ریخته شان این پیام بگوش بشریت برسند که دوام جهاد در راه خدا وآزادی - جهاد در راه شرف وناموس بالاخره به شکست طاغوت روس می انجامد ونمرود را لگدمال ارادهٔ انسان مؤمن وآزاده میکند .

البته نمیتوان ادعا کرد که در صفوف گسترده جهاد ما ، نواقص وخواسته های شخصی در میان نیست ، بخصوص در چنین شرایط که -

دست های پلید دشمن در عمق امور جهاد د رأن میباشد، موجودیت کوتاهی ها، وخود غرضی ها در چنین شرایطی جزء سیر امور است و اما مجموع جهاد ما جهاد واقعی پاک ومنزه است که نیروی اصلی آن هم از همین ایمان قوی و احساس پاک مردم ما منشأ میگیرد.

روزی در یک محفل جهاد و جهاد دوستان از برادران مجاهد قندهار این شکوه بالا شد که چرا عکس وخبری، تبصره و راپورې از جریان حماسه های جاویدان جهاد خود در برابر روس وحشی نمید هند. برادر مجاهد ما از قندهار با شنیدن این اعتراض انجا جنبید و به جای تائید اعتراض با خشم جهادی به نفی این اعتراض پرداخت. ما جهاد میکنیم جهاد فی سبیل الله یعنی جهاد در راه خدا و آئین خدا، جهاد برای آزادی وطن، جهاد برای آبروی هموطن، جهاد برای شرف وناموس چه افتخاری است بزرگ که انسان با چنین نیت و با چنین احساس به جسد پرخون روی خاك وطن بیفتد، خون ما روی خاك وطن اسلامی ما جاری شود و نفس های آخر را به ذکر الله و یاد این کلمات بکشیم که خوشبختانه ما هم جزء و کاروان پرغرور جهاد بوده ایم. یا در پر افتخار از جریان جهاد به معنی یادآوری از سهم بی شایبهٔ مادر امر جهاد است. آنکه برای ایمان و آزادی جان میدهد هرگز خواهان شهرت نیست زیرا شهادت او به معنی زندگی جاویدان است که ما درست آن مقصود داریم و اما واقعیتی است آشکار.

ما که برای خدا و در راه خدا میرزمیم ، ماکه برای آزادی وطن و برای شرف هموطن خود میرزمیم که در کسب رضای خدا و آبروی وطن خود هستیم ، ماکه میخواهیم ایمان و آزادی از شر شیطان زمان . ما را بماند ، چرا در چاپ تصویر و اقدام برای تقدیس از خود برا سیم . مجاهد با شهادت خود زیان ندگی پر افتخار خود تاریخ پر غرور اسلامیت و افغانیت را ثبت می کند . تلاش برای کسب دوام جهاد ، گذشت از غرور ثوابی است که از بارگاه ربوبیت نصیب انسان می شود . ما مجاهد واقعی ایم ، نه مجاهد فرمایشی و نمایشی که حرکت کوچک ، اقدام کوچک و فیر هر مرمی خود را برخ دیگران بکشیم و ادعا کنیم که های چنین کردیم چنان کردیم ، اگر چنین صدا ها و نوا ها صرف برای کسب شهرت وگرفتن موفقیت باشد ، ثوابی ندارد ، ما باید پروانه های رنگین جهاد خود باشیم که در شمع نبرد بسوزیم و سوز شرما بمعنای دوام مبارزه علیه ملحدان وطاغوت های عصر باشد ، نه آنکه صدا و فریاد بلند کنیم و کارهای خود خود را بزرگ بشماریم و هر لحظه آنرا برخ دیگران بکشیم و در بدل این صدا ها خواهان پاداش هم باشیم . بهترین پاداش برای مجاهد واقعی سهیم بودن دوام جهاد پیروزمند و جهاد مخلصانه ماست . بلندکردن صدا ها انکار های خود بمعنای فرورفتن در خود خواهی و احساس نفع جوی است . در حالیکه -

جهاد - جهاد است نه نیل به مال و منال و کسب شهرت کاذب .
خوب است ما به دشمن وطن نشان دهیم که ایمان واحساس ما تا کدام اندازه در برابر الحاد و دشمنان آن ادی قوی و نیرومند است ، دشمن خود در جبهات ببینند ، بیائید سری بشهرما بزنید ، می بینید از هر خشت افتاده ، از هر سقف و افتاده از هر دیوار غلتیده این او از بلند است که مقاومت تا نفس آخر و استقامت تا مرحله نهایی پیروزی خوب است دشمن ما و دشمن بشریت یعنی ملحدین روسی هر روز این صداها را از جبهات ما ، از ویرانه های ما ، از سنگر های ما ، از جای خون ریخته شهدای ما از ناله وضجه کودکان ما میشنوند . دیگر چه حاجت است به نشر تصویر و راپور تقدیر . هر جا که مجاهد است ، هر جا که جهاد و راستین است دشمن هر روز این صدا را از جبهات آن میشنوند ، اما میخواهیم با واقعیت ها ، دشمن را متوجه این حقایق کنیم ، که نبرد ما تا پیروزی وجهاد ما تا طرد آخرین فرد دشمن از خاک ما دوام میکند . ازین جهت در صدد تبلیغ آنهم تبلیغ برای کسب شهرت هرگز نبوده ایم . سنگر ما سنگر واقعیت ها و وغصه هاست . واقعیت های جهاد و غصه های دردها که در خاک و خون می لولند اما به دشمن جواب دندان شکن میدهد .

درست است که تبلیغ روحیهٔ دشمن را ضعیف می سازد -

اما مهمتر از آن کمر دشمن در جبهه می شکنند و چه خوب است که دشمن این واقعیت را در جبهه ببیند و بعد حکایت شکست خود را روی صفحه اخبار و در خلاله امواج رادیو و یا روی پرده تلویزیون مشاهده کند.

ما زوال کمونیزم و شکست سوسیالیزم را در جبهه جستجو می نمائیم و این مبارزه را تا سرحد پیروزی دوام میدهیم. زمان هرگز حقیقت را فراموش نمی کند. خواهی نخواهی این حقیقت است بر زخم دم کشید میشود.

در جهاد باید اخلاص داشت، ضربه های مستحکم بر پیکر دشمن معلوم می شود، صرف حرف ها چاره اصلی نیست.

اقتصاد بیمار امپراطوری سرخ

و ریفورم های جدید گورباچوف!!

در مراسم افتتاح بیست و هفتمین کنگره حزب کمونست روسیه
در مسکو گورباچوف رهبر (۵۴) ساله روسیه طی سخنرانی
پنج و نیم ساعته اش درباره ریفورم های رادیکال خود و جبران
خسارات رهبری ناهنجار دوره بریژنیف صحبت کرد.

جامعه روسیه و مردم جهان در انتظار تغیرات مهمی اند
(۱۸) ساله زمامداری بریژنیف و متعاقب آن زمامداران سالخوردگان
بیمار اندروپوف و چرنینکو که هر سه از سیاستمداران کهنه و
محافظه کار بودند. مشکلات و معضلات مهمی برای جامعه
شوروی بوجود آورده بود که حل آن مستلزم تغیر و تحولاتی
در برنامه ریزی و رهبری حزب حاکم بود. مطالبی که گورباچوف
در سخنرانی افتتاحیه کنگره اخیر حزب کمونست به آن اشاره کرد
موضوعات تازه‌ای نبودند. رشوه و ارتشاء رایج در سطوح مختلف-

جامعهٔ روسیه و بیروکراسی و ویرانگری که گورباچوف در کنگره حزب کمونست مورد حمله قرار داد، برای هر توریست ساده ای که حتی برای چند روز به روسیه مسافرت میکرد، مشهود بود. منتهی اولیای امور روسیه وطرفداران آن بیان این واقعیات تلخ را با اتهاماتی نظیر جاسوسان امپریالیسم وغیره پاسخ میدادند، کم کاری، کاهلی، سوء استفاده های مقامات حزبی وناروائی های گوناگون وکمبودهای چشمگیر مواد مورد نیاز روزانه مردم نکاتی بود که سازمان های اطلاعاتی کی، جی بی باآسانی میتوانستند بوجود آنها پی ببرند وزمامداران روسیه میتوانستند احیاناً در صدد چاره جوئی برایند ولی بیوکراسی حاکم مانع تغییر وتحولات حاکم بود.
حیدر علی اف اهل اذربایجان که یکی از رهبران مقتدر حزب کمونست روسیه است که اخیراً در یک مصاحبهٔ مطبوعاتی درارابطه با دزدی وسوء استفاده در دستگاه های حزبی ودولتی روسیه موضوع را به این ترتیب توجیه کرده است:
«جامعهٔ سوسیالستی از دنیا جدا نیست تمام این چیز ها (منظور دزدی و سوء استفاده ورشوه خواری است) از مشخصات سایر کشور ها است و ایدیولوژی بورژوا مردم ما راتحت تاثیر قرار میدهد» ؟!!-
زهی بی بشرمی!

در کنگرهٔ فوق الذکر گورباچوف گفت: ما در سیاستخود در مقابل جهان باید باز باشیم. یعنی حقایق را بگوییم. وی افزود: شنیده میشود که بعضی ها میگویند درمورد بیان اشتباهات خود محتاط باشیم، مادر مقابل آنها یک پاسخ داریم پاسخ لیننستی. کمونستها حقیقت را میخواهند.

حادثه انفجار یک دستگاه برق چرنوبیل ما هیئت سیاست باز و حقیقت جویی کمونستی گورباچوف را بر ملا ساخت.

حادثه چرنوبیل چند روز از جهانیان پوشیده مانده بود میزان تلفات آن هنوز هم معلوم نیست، اخیراً بعد از چهار ماه دولت روسیه در باره فاجعهٔ فوق توضیحات داده است.

درزمینهٔ اقتصاد:

(۲۵) سال قبل در کنگرهٔ (۲۱) حزب کمونست روسیه نیکتاخروشچوف مردمفت. در آن زمان روسیه مدعی شدکه تاسال ۱۹۸۰ع استفاده از مسکن و وسایط نقلیه برای تمام مردم روسیه رایگان خواهد شد. کرایه موتر، طیاره و اجارهٔ خانه از بین خواهد رفت و سطح زندگی مردم روسیه ازکشورهای پیشرفته صنعتی غربی بالاتر خواهد رفت. گورباچوف با توجه به وعده‌های خروشچوف وریشخند شدنش در داخل روسیه وخارج کشورشان تکرار لاف وگزاف های بی اندازه خود داری کرد وحتی در نطق چند ساعته اش تاکیدکرد که:

«ما باید از وعده های بی محتوا خود داری کنیم».
با وجود این وعده های گورباچوف در رابطه با موفقیت — های اقتصادی آینده روسیه اغراق آمیز به نظر میرسد- در برنامه (۱۵) ساله پیشنهادی گورباچوف به کنگره حزب کمونست وعده داده میشود که تا پایان قرن حاضر محصولات صنعتی و - در آمد ملی روسیه دو برابر خواهد شد. کار آلی نیروهای مولده ۱۵۰٪ درصد افزایش خواهد یافت. تحقق این برنامه مستلزم رشد سالانه اقتصادی ۴/۷ درصد می باشد که دو برابر میانگین رشد اقتصادی دهه گذشته روسیه است.

به دلایل ذیل وعده های گورباچوف بموفقیت نخواهد پیوست:

اول: اگر چه گورباچوف در سخنرانی خود از «ریفورم رادیکال» در امور اقتصادی وصنعتی سخن میگوید ولی توضیح میدهد که: «اصل برنامه ریزی مرکزی بقوت خود باقی خواهد ماند ولی روش آن تغییر خواهد کرد». این «تغییر روش» شامل نکاتی است که حتی اجرای کامل وموفقیت آمیز آنها نیز کمبود های حاصله از برنامه ریزی مرکزي را جبران نخواهد کرد. این نکات باختصار عبارتند از: خود مختاری بیشتر روسای امور کشاورزی وصنعتی یعنی حق داشته باشند تولیدات بیشتر از حد تعین شده را، به مردم و یا دولت بفروشند-

و یا بین خود مبادله کند ، جلوگیری از دخالتهای بی مورد برنامه ریزان مرکزی» که خود این امر موجب مشکلات فراوان خواهد شد و به علت قدرت بیش از حد اولیا برنامه ریزی مرکزی عملاً امکان پذیر نخواهد بود». اعطای اعتبارات و وامهای بیشتر به کارخانه های که از نظر مالی خودکفا باشند پرداخت حقوق کارمندان و کارگران کارخانه ها از درآمدحاصله از محصولات تولیدی خود آنها بمنظور بهبود کیفیت فرآورده ها و یا لاخره استفاده بهتر از منابع موجود نیروی کار و مدرنیزه کردن ابزار کار و ماشین آلات کارخانه ها که این امر درمورد برخی از محصولات صنعتی لازم ولی از نظر مالی ناسودبخش مسلماً تحقق ناپذیر خواهد بود.

دوم: دولت روسیه در بیشتر معاملات خارجی خود باکشورهای پیشرفته صنعتی مجبور به پرداخت نقدی میباشد واین امر مستلزم آن است که در دولت روسیه اسعار خارجی کافی در اختیار داشته باشد، بیش از دوی برسه ۲/۳ قسمت ارزش خارجی روسیه از طریق فروش پطرول بدست می آید و با پائین آمدن قیمت پطرول در بازار جهانی دولت روسیه بامشکلات ارزی فراوانی روبرو میباشد. خصوصاً که برای مدرن ساختن صنایع خود نیاز به کالا های ویژه ای دارد که بایداز کشورهای دیگر خریداری کند.

سوم: موضوع رشوة و ارتشا و استفاده جوئی رهبران حزبی و مقامات دولتی مسالهٔ ای سطحی نیست که گورباچوف از عهده حل آن برآید. مسایل فوق در جامعه روسیه ریشه ای عمیق دارد. اگرچه گورباچوف دو نفر از اعضای دولتی مناطق آسیای میانه بخاطر موضوعات فوق اعدام نمود، با این حل ممکن است موفقیت او زود گذر باشد. چون مشکل در ساختمان استبدادی وبیروکراتیک دولت حاکم روسیه نهفته است، اعضای حزب کمونست صاحب منصبان عالی رتبه اردو و مامورین کی،جی بی K، G.B پیوسته به عنوان طبقه حاکم و استثمارگر برگرده ای مردم روسیه سنگینی خواهد کرد و یگانه راه خروج ازین شرایط سرنگونی دولت حاکم روسیه و انقلاب اجتماعی می باشد، ریفورم های گذاری وسطحی علاج درد جامعهٔ روسیه را نمی کند.

چهارم: اختلافات دوکشور چین و شوروی حل نخواهد شد، اگرچه گورباچوف در سخنرانی ۲۸ ماه جولای خود در ولادی واستک وعده بهبود روابط بین چین و روسیه را داد در سخنرانی خود گفته است که قسمت از سربازان خود تا آخر سال جاری از افغانستان فرا می خواند و همچنان یکصد هزار عسکر روسی سرحد منگولیا و چین را ترک خواهد کرد و روسیه تمایل به قبول ادعای دولت چین را بر دریا آمور، و یسوری نیز

نشان داده است. در مورد پایان حمایت روسیه از ویتنام در مسئله کمبودیا گورباچوف گفته است که موضوع کمبودیا معضله داخلی ویتنام است که به روسیه ربط ندارد.
سران چین بخوبی واقفند که اگر روسها در کمبودیا و افغانستان موفق شوند چین در محاصره شوروی خواهد افتاد لذا مشکل سرحدی چین با روسها به تنهائی خود معضله جانبین را حل نخواهد کرد. در روزهای اخیر مقامات دولتی چین به وزیر خارجه پاکستان اطمینان داده است که از مقاومت مجاهدین افغان تا خروج قوای روسی از آنکشـــــــو د کمک خواهد کرد. بتاریخ ۱۳ ماه سپتامبر دولت چین (۵۰۰۰) تن گندم به مهاجرین افغان کمک نموده اند و نماینده دولت چین هنگام تحویل دادن گندم به مقامات افغان کوشش پاکستان حمایت و پشتیبانی خود را از مقاومت مردم افغانستان ایران نمود. خلاصه چین بخاطر منافع ملی خود خواهان پیروزی روسها در افغانستان نیست.

پنجم: معضلهٔ افغانستان:

گورباچوف در سخنرانی ۲۸ ماه جولای خود در ولادی واستک وعده داد که شش واحد نظامی خود را تا پایان سال جاری از افغانستان خارج خواهد کرد که سه واحد آن از قوای ضد هوائی، دو واحد تفنگداران موتریزه و یک واحد مسلح پیاده خواهد بود.

نامبرده در گفتار خود افزوده بود درصورتیکه مداخلات خارجی در افغانستان ادامه یابد روسیه به همسایه خود (وطن فروشان خلقی وپرچمی) کمک خواهد کرد. در باره سخنرانی گوربچوف و ابستگان روس در منطقه تبلیغات پرسروصدای را به راه انداختند، درمصر، پاکستان، هند، سگ های روسی خوشرقصی های زیادی کردند.

بهر حال مجاهدین افغانستان میدانند که روسها همه ساله تعدادی از پیر قوای خود را به روسیه فراخوانده وقوای تازه نفس را به کشور شان میفرستند.

گوربچوف به هیچ صورت موفق نخواهد شد که با زخم خونی خواندن مسئله افغانستان مجاهدین را گول زند.

از رفتن خان ولی خان سگ زنجیری روس به روسیه وحمایت روزافزون آنکشور از نشنل عوامی پارتی در پاکستان وبمباردمان روزمره افغانستان ملت افغان دریافته است که روسها به سادگی کشورشانرا ترک نخواهد کرد. مجاهدین داخل افغانستان درفکرطرح نظریه جنگ درازمدت انقلابی میباشند وسعی میکنند باسازمان یافتگی و وحدت، وطن خودرا ازچنگال تجاوزگران آزاد سازند، مردم افغانستان گذشته ازآن با داشتن تاریخ چند هزار ساله خود هرگز غلام وبرده قدرت های استعماری تجاوزگر نبوده. لذا این جنگ گوربچوف راتاگوش ها در مشکلات غرق خواهد کرد، بازی های سیاسی او با وعده های پوچ به مجموعه فکاهیات رهبران گذشته شوروی خواهد پیوست.

اُستاد خلیل الله خلیلی به لقاءالله پیوست

استاد خلیل الله «خلیلی» دانشمند نامی، مؤرخ شهیر، محقق معروف ادیب عالیقدر و شاعر سخنور دوست افغانستان پس از عمری رنج و آوارگی دوران وطن شام یکشنبه ۱۳۶۶/۲/۱۳ بسن (۸۳) سالگی دار فانی را وداع گفت و به لقاء الله پیوست.

«انا لله و انا الیه راجعون».

استاد بزرگوار در سال ۱۲۸۵ هجری شمسی در کابل دیده بجهان گشود، هنوز هفت بهار از عمرش گذشته بود که گرد یتیمی بر رخش نشست و مادرش به رحمت ایزدی پیوست.

هنگامیکه «خلیلی» میخواست یازدهمین سال زندگی خود را طی نماید پدرش محمد حسین مستوفی الممالک در زمان پادشاهی امان الله بدستور آنشاه اعدام گردید و یا بقول استاد «شهید» شد. پس از

قتل پدر خلیل الله رنجها کشید، محرومیتها دید و در دجان گدان بی‌کسی و نا امیدی را ناچار تحمل فرمود.
با همه رنج و ستمی که دامنگیرش شده بود از تلاش وکوشش در راه تحصیل علوم و فنون باز نماند، و توانست که خود را برساند بآنجایی که مردان دانشور و نامی جهان رسیده اند.
باآنکه استاد ورزیده وکار آگاه در علوم و فنون شده بود تا در محیط ادب خیز وهنر پرور هرات پای ننهاده بود اثر نوشت و شعری نسرود که بتوان اورا در ردیف شاعران و نویسندگان قرار داد. استاد ما که همراه خال (ماما) خود عبدالرحیم نائب الحکومه (والی) آنوقت در هرات زندگی میکرد محیط را سازگار و مساعد یافت و دانشمندان آن دیار را مشوق ومشفق دید، دست اندرکار شد و نخستین اثر تحقیقی خود آثار هرات را در سه (۳) جلد نوشت و در همان شهر چاپ ومنتشر کرد.

وظیفه های رسمی:

نخست شغل رسمی استاد معلمی بود و بعداً مامور محاسبه در وزارت مالیه تعین گردید و باز مستوفی و والی بلخ شد و سپس وظایفی مانند معاون استاد پوهنتون کابل، سکرترجرال کابینه، وزیر مطبوعات، وزیر مشاور و وکیل شورای ملی، سفیر در جده، سفیر در بغداد و سفیر غیرمقیم در سوریه، بحرین، کویت، قطر

ابوظبی را یکی بعد از دیگری بدرستی و آبرومندانه انجام داد.

همینکه کودتای کمونستی در سال ۱۳۵۷ فاجعه در کشور ما را بوجود آورد، بمحض اینکه استاد از موضوع آگاه شد وهمان لحظه سفارت را در عراق ترک گفت و به قول یکی از دوستانش زنگ تلیفون که در آن دم به صدا در آمده بود نخواست گوشی را بردارد و بعنوان سفیر با تلیفون کننده داخل مذاکره شود و صحبت نماید. «چنین کنند بزرگان چو کرد باید کار»

پس از کودتای ننگین ۱۳۵۷ استاد گرامی بیش از پیش با کمونستها مخالفت آغاز کرد وکمونستهای نو بقدرت رسیده، که مخالف دیرین خود را می شناختند، آنچه از استاد در کابل مانده بود غصب وغارت کردند و کتابخانهٔ عظیم وگرانبهای اورا که سالها گرد آورده بود او باشان وبیوطنان به تاراج بردند وبرخی از کتابهایش را بی شرمانه به آتش کشیدند «الله الله که تلف کرد که اندوخته بود»

بعد از سال مذکور و کناره گیری استاد از کار دولتی وی از پای ننشست وسفرهای در امریکا، اروپا وکشورهای اسلامی عربی آغاز کرد تا با ارتباط به موضوع و مسئله افغانستان بتواند کاری انجام دهد و مصدری خدمت بوطن گردد. از این تاریخ به بعد بود که شعرش را به سنگر برد وهمزمان با انقلاب اسلامی افغانستان انقلاب درونی نیز استاد را دگرگون ساخت و آثار حماسی

از مغان انتقال کرد.

در باره چگونگی آثار استاد در ادوار مختلف بخشی دیگر و زمان بیشتر لازم است که اکنون مجال آن نیست. پس جای دارد که به پردازیم به ذکر فهرست وارئ از آثار نظم و نثری که تا اکنون از آنها اطلاع در دست داریم:

برخی از آثار استاد خلیلی:

(۱) دیوان اشعار چاپ کابل (۲) دیوان اشعار جلد دوم، چاپ تهران (۳) مجموعه اشعار ۳ چاپ تهران. (٤) رباعیات (۵) برگهای خزان (٦) ما نمرا (۷) اشکها و خونها (۸) آوارهگان جلد (۱) (۹) آوارگان جلد ۲. چهار کتاب اخیر اشعار انقلابی است و بر ارتباط موضوع افغانستان است.

(۱۰) ترجمه تفسیر قرآن ۱۳ جزء اول وجزء آخر مشهور به تفسیر کابلی، چاپ کابل. (۱۱) آثار هرات ۳ جلد (۱۲) شرح احوال سنائی غزنوی (۱۳) فیض قدس شرح احوال بیدل (۱٤) سلطنت غزنویان (۱۵) یمگان شرح احوال و آثار ناصرخسرو بلخی. (۱٦) نُه مرد خونین (داستان) (۱۷) نی نامه در اصول مولوی رومی بلخی (۱۸) رساله از بلخ تا قونیه (۱۹) شرح دیوان مخلوط سنائی (۲۰) زرین عقاب (۲۱) قرائت فارسی برای صنف های ۱۱ - ۱۲ - کابل (۲۲) آرامگاه بابر (۲۳) درویشان چرخان (۲٤) پیوند دلها (۲۵) نورهان (۲٦) ترجمه بعضی از آثار تا کنون.

(۲۷) مقالات ادبی، تاریخی، سیاسی در مجلات وروزنامه های کابل، هرات، جده، بغداد، ترکیه، پاکستان ایران ومصر.
(۲۸) روییت ها و روایت ها در ۳ جلد (۲۹) دوشنبه نامه (شعر) (۳۰) بلخ در ادب عرب (۳۱) ابو زید بلخی (۳۲) سفرای افغانستان از محمود تا محمود (ناچاپ) (۳۳) یار آشنا، علاقه اقبال به افغانستان (۳٤) نیایش (۳۵) مسجد جامع هرات (۳٦) پنجشیر وقهرمان مسعود (۳۷) نخستین تجاوز روسیه درافغانستان (۳۸) ایاز از نگاه صاحب دلان (۳۹) ناهید و دختران قهرمان کابل (٤۰) زمزم اشک (٤۱) عیاری از خراسان (٤۲) از سجاده تا شمشیر (٤۳) از مدرسه تا سنگر (٤٤) بهشتی که در آتش سوخت (٤۵) سوزن زر وجامه سفید (٤٦) غوث الاعظم (٤۷) سرود راستان (٤۸) به بلوگاه سعدی (٤۹) تجلیل سالگرد امام ربانی (۵۰) کاروان اشک (۵۱) داستانی از داستانها (۵۲) مادران گلگون کفن (۵۳) جشن آزادی ملت پاکستان (۵٤) پیام سلطان محمود (۵۵) قهرمان کوهستان (۵٦) نماز عاشقان (۵۷) پادشاه و دوراهی (۵۸) مراسلات (۵۹) زندگی در روستا. پنج اثر اخیر هنوز چاپ نشده.
آثار عربی استاد: (٦۰) هرات آثارها ورجالها چاپ بغداد (٦۱) الفقها الغایبون (٦۲) ابن بطوطه فی افغانستان

استاد بزرگوارمان بارها درکنفرانس های علمی وادبی اشتراک نموده ودرمجامع بین المللی دارای مقام بلند وارجمند است، روحش شاد باد - وجایش خداوند دربهشت برین کناد. (انا لله وانا الیه راجعون)

متن بیانیه جمعیت اسلامی افغانستان در مراسم تدفین شادروان

استاد خلیل الله خلیلی

الحمد لله رب العلمین و العاقبة للمتقین و الصلوة و السلام علی سیدنا و نبینا و مولانا محمد و علی آله و اصحابه اجمعین، قال الله تعالی فی محکم کتابه و هو اصدق القائلین اعوذ بالله من الشیطن الرجیم بسم الله الرحمن الرحیم: وما کان لنفس ان تموت الا باذن الله کتاباً موجلاً ومن یرد ثواب الدنیا نؤته منها و من یرد ثواب الاخرة نؤته منها و سنجزی الشاکرین ۝ صدق الله مولانا الکریم.

برادران مجاهد و مهاجر راه خدا!

امروز در دل خاک، بزرگ مردی، این شخصیت معروف، نویسندهٔ توانا، شاعر عالی مقام و شخصیت بزرگ افغانستان عزیز در دیار آوارگی و هجرت جای خود را گرفت و به لقای پروردگار خود پیوست.

استاد خلیل الله خلیلی، شخصیتی که همه در افغانستان و کشورهای مختلف جهان اسلام: در ایران، در پاکستان و در کشورهای عربی با این چهرهٔ بزرگ آشنائی دارند

استاد تنها یک شاعر ونویسنده نبود بلکه شخصیت محترم و ارجمندی بود که روز و شب بیاد کشور ویران وبیاد ملت آواره و مظلومش می اند شید.

چه شب ها که تا سحر بیاد ملت مظلوم خود اشک میریخت وچه روزها صبح را شامگاهان درغم ملت مظلوم خود سپری میکرد.

او همیش در فکر سرنوشت کشور ویران و ملت رنجکشیدهٔ خود بود. او زمانی که روسهای خون آشام و بیدادگر افغانستان را اشغال کردند همیش به آرزوی آنبود که چه وقت دوباره به کشورش یکجا باسائر هموطنان آواره اش برگردد.

او مانند اقبال لاهوری از شیدایان پیامبر صلی الله علیه وسلم بود. او آرزوی بازگشت بوطن را درزندگی داشت واگرقضای الهی این موقع را برایش ندهد حتی باید تابوتش درجایگاهی دفن شود که نسیم گوارای کشورش بروی قبراو گاه گاهی بوزد وبه این آرزو زمانی از رئیس جمهور پاکستان تقاضا نموده بود که در قسمت های جمرود یک قطعه زمینی را دراختیارش بگذارند که درآنجا مسکن وجایگاهش باشد، اگر چند صاحب زنده باشد. گاه گاهی هوای کشورش به مشامش برسد و فرزندان آواره وطنش را هر روز از نزدیک ببینند.

او همچنانکه رزمندگان مؤمن ما در سنگر های خونین و شهادت بزرگترین قهرمانیها و حماسه ها آفریدند، در سنگر قلم

و بیان، نه تنها دیروز بلکه امروز بزرگترین سرمایهٔ ادبی و معنوی را به ارمغان گذاشت و در سنگر قلم روسها را رسوا نمود و جهان را و ملت ها را در همه جا مورد خطاب قرار داد و جنایات روس را بی پرده به جهان گفت، درویشانه زندگی کرد و فقیرانه به لقاء پیوست.

گرچه او بظاهر، روزگاری در دوران حکومت های نزدیک حکم داران بسر میبرد اما مانند اسیری زندگی داشت. در ایام جوانی روزهای زیادی را در سلول های زندان گذشتاند. و چه بسا که زندگی او در دیار هجرت و آوارگی گذشت در وطنش هم مهاجر بود. او برای بار اول در زمانیکه روسهای وحشی و دد منش خواستند از راه مزار شریف افغانستان را اشغال نمایند، سلاح برداشت و برضد دشمن در قیام معروف «مرحوم داملا عرب» برضد روسها جنگید و سرانجام روزگاری اسیر شد و بالاخره بعد از اسارت دوباره به کشورش برگشتانده شد.

استاد خلیل الله «خلیلی» سرمایهٔ بزرگ معنوی بود، ضیاع او، ضیاع بزرگی نه تنها در جهان ادب و شعر و بیان است، بلکه در جهان علم و سیاست نیز ضایعهٔ بزرگیست. وفات استاد خلیل الله «خلیلي» ضایعهٔ بزرگی است که سالها باید انتظار کشید تا یک چنین استاد دانا و توانا و ابر مردی در جهان معنی و فکر بمیان بیاید.

استاد مرحوم در آخرین لحظاتیکه جان به جان آفرین ـ
می سپرد ، دیشب درحالیکه من با عده ٔ از برادران درکنار ـ
بالینش قرار داشتیم به هیچ چیزی فکر نمیکرد جز به سرنوشت
اسلام و به سرنوشت ملت مظلوم و مسلمانش .
در آن لحظاتیکه درد و رنج سخت ازارش میداد ، درحالیکه
کلمه می خواند و یاد خدا برزبانش بود ، حرفهایش اینبود
که :
"خداوند مجاهدین را درجهاد شان پیروزگرداند
خدایا ملت مظلوم و زجرکشیده ما را دوباره بوطن
شان برگردان " !
استاد دلسوز ، استاد یکه راستی دربیانش تاثیریست که
هیچ انسان نمیتواند از آن انکارکند ، دلش بحال ملتش
و به حال آواره گان دور ازوطن و فرزندان کشورش
میسوخت ، دلش به حال باغ ها و بوستان ها و دشت ها
و هامون های کشورش میسوخت ، افغانستان اسلامی را ـ
از جان شیرنش دوست تر داشت و آخرین روز ها آرزویش
تنها همین بود که خدایا مرا زنده بکشور برگردان ویا در
جائی قرارم ده که نسیم گوارای کشور بروی قبرم بوزد .
برادران عزیز !
در شرایط کنونی وجود چنین شخصیت ها مایه غنا و ـ

بزرگواری هرملت است و وفات شان ضایعه ایست جبران ناپذیر، اما از انجاکه مقدرات الهی چنین است، حیات ومرگ بدست خداوند است. خداوند کسی را درجائی که خواسته باشد می میراند و انسان مطابق برنامهٔ الهی باید تسلیم قضا و تسلیم داعی اجل شود.

استاد خلیل الله «خلیلی» با یک عالم آرزو وبا یک عالم آرمانیکه در دل داشت از میان ما رفت. خداوند او را در ماه مبارک رمضان که ماه رحمت، ماه مغفرت و ماه آزادی از آتش دوزخ است او را در بهشت برین جا دهد وخداوند بر او ببخشاید. استاد هم مهاجر بود، وهم آرزوی شهادت در راه خدا داشت.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم میفرماید:

« من نوی الشهادة صدقا ادخله الله منازل الشهداء او کما قال صلی الله علیه وسلم » کسیکه صادقانه نیت شهادت را بکند اگر چه هم دربستر میرد خداوند پاداش واجر شهداء را بش نصیب میکنند. استاد را من بارها شنیده بودم میگفت:

« ایکاش توانائی راه رفتن را داشته باشیم تا در پهلوی سنگرنشینان قهرمان درکشور عزیزم درآنجا خونم بریزد و درآنجا مانندسایر فرزندان عزیز کشورم در راه دفاع از ناموس اسلام و از ناموس کشورم شهید شوم. این آرزو، آرزوی-

همیشگی او بود. در روزهای اخیر نذر گرفته بود که تا مثنوی ایرا بشکل مثنوی مولانا جلال الدین بلخی بنویسد و راستی هم به آن نویش رسید. وارزوی دیگرش این بود که همه آن چیزی را که نوشته است چاپ کند. گو یا چنین برمی آمد که پیش از پیش خبر باشد که باید همه کارهای خود را در دنیا تمام نماید، زیرا روزهای زندگی اش بپایان رسیده باید دیگر همه اوراق خودرا جمع بکند و کارهای خودرا تمام بنماید وبلقاء الله بپیوندد. شب که میخواستند داکترها برایش دوا بدهند، میگفت آخر چرا درمیان من و درمیان لقاء پروردگارم مانع و حائل میشوید. بس است بگذارید، میگفت: میترسیم نشود که این دوا ها وقت لقاء راکمی دورتر بسانند وبه اصطلاح بر اجل معلق بمیرم، بهتراست برای من دیگر بعد ازین دوا ندهید، وازین جا مرا ببرید بخانه، زیرا نمی خواهم بیش ازین دیگر خود را تداوی کنم، بگذارید آنچه را که خدا خواسته برضای الهی تسلیم شویم.

خداوند به همه ما و شما وفرزندان ودوستان استاد مرحوم صبر و استقامت نصیب بکند وخداوند افغانستان عزیز را آنچنانکه سنگر دارانش را داخل سنگر حفظ می کند شخصیت های معنوی اش را مانند استاد، توان ببخشد تا از سنگر اسلام و از سنگر کشور شان و از سنگر

جهاد آنچه که در توان دارند دفاع کنند ، و دعا میکنیم که خداوند اورا ببخشاید و خداوند به برکت ماه مبارک رمضان وبه برکت آه واشک یتیمان وآوارگان وبیوه زنان استاد وهمه کسانی را که در راه خدا هجرت کرده اند در دنیا و آخرت درجات عالی را نصیب بگرداند.

«اقول قولی هذا واستغفر الله لی ولکم انه هو الغفور الرحیم».

مجاهد لارښود استاد برهان الدین ربانی دار وانباد خلیلی جنازی په لمانځه کی

اش : ملکزاد

بسم الله الرحمن الرحیم

در رثای امیر سخن، نویسندهٔ توانا، دانشمند عالیقدر و بلند پایهٔ کشور :

استاد خلیل الله «خلیلی»

سرمایهٔ بزرگ وطن زیر خاک شد

در داسپهر مرتبت استاد بی بدیل
یعنی خلیلی، آنکه شه ملک شعر بود
سوی عدم چو طایر روح او برشتافت
ماتم درش بروی عزیزان گشود

* * *

دردا فرید درد کش عصر انقلاب
برچید رخت آخر ازین کهنه خاکدان
پیچید خروش ناله بدلم کاوه فتاده است:
دود اندرون سینه و آتش به مغز جان.

* * *

خونابهٔ سرشک ازان میرود زچشم
کاستاد مهربان من اندر مغاک شد
روشن ضمیر وه خازن گنج علوم « آن:
سرمایهٔ بزرگ وطن زیر خاک شد

* * *

یارب کجاست آنکه دل دردمند او
بریادغانیان تو پیوسته می تپید
سوزی چنان زعشق رسولت به سینهٔ داشت
شام وسحر ز دیدهٔ او اشک می چکید.

* * *

دیگر بگوش خلق جهان - بنگهٔ ملل :
پیغام درد سوخته دلها که میبرد ؟
زین پس متاع نالهٔ طفلان بی پدر
با نقد شعر و دیدهٔ گریان که میخرد

* * *

گوهر نثار خامه شکست و خموش شد
آن لب که نغمه های دل انگیز می سرود
ای وا دریغ کلک شکرریز روزگار
بهر همیش در دل خاک سینه غنود.

* * *

زین صفات نیک تو رزم اوز عزیز!
یا خامهٔ شکستهٔ چون ما بود محال.
زینرا بحفت تا به ابد در بر لحد
آنرا که چامه اش بجهان بود بی‌مثال

* * *

نقاش درد وراقم، راوی جفا
یا شارح حدیث غم بی گران چه شد؟
شور تظلم است ز هر سو بلند آنک!
آئینه دار مهر فراوان بد، آن چه شد؟

* * *

کانی ز ناله بود دل خون چکان او
موجی ز دجله بود سرشک روان او
کوهی ز درد داشت بدوشش همیشه حمل
یارب! جوئیم از که ازین پس نشان او

* * *

خونین وطن! بنال بشام عزای خویش
رفت آنکه می گریست بصد پاره پیکرت
زین پس که بازبان قلم می کند بیان؟
احوال طفل و پیر وجوان بخون ترت

* * *

ای آگه از سیاست دنیا، ببین که چون :
گر دیده باز زمزمهٔ توطئه بلند
خیز و فر از باب حقایق بکن که خلق
در دام دیگری نشود باز پای بند

* * *

رفتی و بار سایهٔ غم دل فراگرفت
ای مهر فضل و نخبهٔ دوران کجا شدی؟
در خون نشست دیدهٔ یارنت از عزا
وی نور چشم دانش و عرفان کجا شدی؟

* * *

تا تو به بانگ ارجعی بشتافتی ز سوگ
نخل بلند آرزوی دل دو نیم شد
گر دید کور چشم وطن از غم فراق
طفل سخن ز هجر تو بار ایتیم شد

* * *

از دست جور مرض پائین روزگار
رفتی فسرد باغ سخن بی تو اُستاد!
آهوی خوشخرام هنر پای بر گرفت
از عرصه گاه سبز وطن بی تو اُستاد!

د اوښکو او وینو انځورګر

شهکار ونه هغه هنرمندان خلق کولای شي چې د کوهستان د فضا غوندې پاکې، د کوهدامن د تاکونو په څېر فیلسوفانه مستي - د غرونو د رفعت، د لمنو د وږمو سپکوالی، د پلنو د ښتونو پراخ دلي - د دنګو څوکو د عقابانو په شان د خیال اوچتوالی، د نیلاب او د کنړ د سیندونو په دود شور، جذبه او تحرک ولري.

استاد دا هر څه لرل، علاوتاً ئې د پټ سوز آتش فشان، د سبکاره فریادونو نیستان او د داغونو لاله زار و.

چې د وطن نوم به یاد شو بې اختیاره به ئې غمېږي - غمې او ښکې به سپینه ږیره رامانې شوې، چې د جهاد خبره به را منځ ته شوه د حسرت او ښکو به ئې په ګرېوان کې لارې جوړې ولې د ځکه چې د عمر تېرېدو او د بدن کمزورۍ له عملي جهاد څخه محروم کړی و.

همېشه به لاس په دعا و، خو چې سېګرته د ننلو قدرت ئې په ځان کې نه لید، نو ویل به ئې:

ای دست دعا بشکن و در خاك فرو شو * تا چند بری خجلت این بی ثمری را ؟

استاد په شلمه پېړۍ کې د دری ژبې تر ټولو ستر او نومیالی شاعر و -

بر سېره په شعر په نثر کې یې هم ګڼ کتابونه لیکلي دي چې هر اثر یې د ادب په تاریخ کې بېل ځای لري.

د استاد نثر و نه د «بیهقي» یا د «تاریخ کوي او نظمونه یې څه ووایم چې له چا څخه متأثر دي؟ بلکه به داوې چې ووایم چې په شعر کې د ځانګړې لار او ګوښي اسلوب خاوند و، دا ځکه چې کله به د «مولوي» سوز او حال د «فرخي» په درنه، او تعین سادګۍ کې په پخه لهجه ور څخه اوریې، کله به د «مسعود سعد» درېره فریادونه د نظامي په اندازه دراوروي، کله به یې د «سعدي» تجربې د «اقبال» له اندېښنو سره اغږلې وي یعنې استاد د عراقي سبک حال او خیال د هندي سبک له جدت او مضمون آفرینۍ سره یو ځای کړي د خراساني سبک په پخه، درنه او مستحکمه ژبه یې د وخت ترجماني ور په غاړه کړې ده. د استاد کمال په دې کې دی چې له ټولو سبکونو یې د هغوی ښېګڼې او ښه خصوصیات خپل کړي دي او بیا ور باندې د وخت تر انې وایي.

استاد تخمیناً څه د پاسه نیمه پېړۍ د ادب په شپېلۍ کې په ډېر قوت پو کلي دي او یو عمر یې د زړه په وینو د هنر څراغ بل ساتلی دی. په دې کې شک نشته چې د هرات له هغې ځلندې دورې راوسته چې «جامي» او «میر علي شیر نوائي» یې سرستر ګي وو په افغانستان کې د دري ژبې شاعري تقریباً د ابتذال سرحد ته نژدې شوې وه په هره سده کې یې ګڼ شاعران راغلي او تللي دي چې ځینې یې د-

د ملک الشعرائۍ په القابو هم ملقب شوی دی، خو جدت، ابتکار
او نوې راښکونه په یوه کې هم نه وُ، څو چې د استاد خلیل الله خلیلي
ذوق او ذهن په کار بوخت شول. استاد پخپله هم په دې
پوهېږو چې د ده ستونزې باد نه وهي او تش د خپل وخت
محافل ته تو دوی، بلکه په داسې بذر افشانۍ لګیا دی چې ثمر
به یې تر پېړیو - پېړیو پورې په لاس ګرځي لکه چې وایي :

باسخن این نو شد اروی حیات
خویشتن را جاودانه میکنم

د استاد پخې قصیدې، له مطلبه ډکې څلوریزې، خوږې ترانې
مستانه غزلې، له ویاړه ډک نظمونه هر یو پخپل ځای د ستاینې
او ستاینې وړ دي، خو کوم سوز او درد چې یې د ژوند په
وروستیو نغموکې دی، نه پخپله د دوی په پخوانیو آثار وکې لیدل
کېږي یې نه د بل چا.

هغه ساندې چې دوی د خپل سوځېدلي باغ وینې، تباه شوي اولس
او وران شوي وطن له غمه د غربت په دوران کې ویلې دي، هغه
سرودونه چې د اوښکو او وینو په سیلاب کې تړي او ربدل شوي
دي - هغه شعرونه چې د بېکسۍ، بې وسۍ او پردېسۍ د دردونو
ور باندې اشاکري دي، یقین لرم چې د پېړیو په تېرېدو سره
به یې ارزښت نه شي بلکه د نورو نفیسو آثارو په څېر به یې قدر او
قیمت لا ډېر شي.

په روات جهاد کې د افغاني شاعرانو په شلګونو رسالې او مجموعې خپرې او ممکن په شلګونو نورې هم چاپ ته تيارې وي، په زرګونو نظمونه وويل شول او ډېر شعرونه خپاره شول، خو که د چا خوا نه بد نه يي د ټولو مجموعو د رښتيني يوې خواته د «ماتمسرا» او «اشکها و خونها» بلې خواته سره برابر دي.

اشکها و خونها د استاد د ديوان د دريمې برخې چاپ شوي شعرونه دي. په دې قيمتي اثر کې د «ماتمسرا» په شعرونو علاوه د دوی را- ورسته نظمونه هم راغلي دي چې فرد-فرد او بيت-بيت يې د افغانستان د دردېدلي اولس د غمونو، دردونو، او ورسره د مجاهد او مؤمن قوم د مېړانې، غيرت، او لوی قربانۍ تعبير او تفسير دي.

استاد له ځان سره شاعرانه فطرت، عارفانه جذب او حکيمانه افکار راوړي وو، چې لاړ به يا هم يوا ځې نه وي، يو ګلستان لطف، يو نيستان فريادونه او يو لاله زار داغونه يې ورسره يوځل.

د ژوند په لومړيو کلونو کې د کوهستان نامتولي خانزاده په يوه شپه کې د پلار سيوري، د کور غېږ، د خانزادګۍ حيثيت، هستۍ دارايۍ، ناز، نعمت او ټول هغه څه چې يو ماشوم ورپورې زړه تړلی شي، له لاسه ورکړي وو، خو په ځای يې د يو دردمند زړه حساسه طبعه او د شعر ملکه ورسره وه چې وروسته يې د استادۍ لوړ مقام ته ورساوه او دومره يې مشهور کړ چې له هنده تر قاهرې پورې يې په ادبي محافلو کې حيثيت ومنل شو.

دڅونډ په وروستۍ لسیزې کې د «نیلاب» غاړه، د «خواجه صفا لمن» د «عاشقانو عارفانو زیارت»، د استالف ننداره - خلاصه وطن، د وطن ښېرازي، دیو آن او د انسان حیثیت او د خپلې ملي جنډې سپېڅلې له لاسه ورکړه، داغمونه داسې غمونه نه وو چې زغملی شوي وای. داغمونه دومره ستر او دا مصیبت دومره عظیم و، چې استاد یې هغسې ساندې وویلې چې بیا به کله چا نه وي ویلې.

که څه هم د استاد ټول آثار استادانه دي د هنر په ټوله پوره خوږې خو د غربت د دورې شعرونه یې له دې امله چې د ډېر عظیمې فاجعې عکاسي کوي طبعًا ډېر موثر او ډېر مهم دي، چې هر بیت یې ټولو یقین به دې وشي چې د افغانستان د لوېشت لوېشت ځمکې او فرد-فرد غمونه، دردونه او رباندې راغلې مصیبتونه یې په پوره توګه درک کړي او انځور کړي دي.

زمانه ډېره ګواښې چې د استاد له دغو سوځنده شعرونو چې څه ما محسوس کړي دي په هغو وغږېږم خو له یوې خوا د استاد هر بیت اثر بخښونکی دی له بلې خوا د حضرت مولوي معنوي په قول نه «ګنګ خواب دیده»، یم او یو ګنګ به له خپلو محسوساتو او مکنوناتو څه وویلای شي؟

استاد په خپلو نظمونو کې د یو مظلوم او په وینو کې غرق اولس وینډوی دی، د یو سوي بې او نه بدلې هېواد د حال احوال ښکارندوی دی، د بې شمېره بوروړو، ورارو، کونډو - رنډو د سویو زړونو-

فریاد رسان دی، د لکونو یتیمانو د اوښکو او سېلو مفسر دی، د سرو سوو پرهرونو له سویو څخه یو غږ بدل، د لوټو مینو، نړېدلو کېږدیو او میرات شویو او دړبلونو انګړونو د هرچا کارنه دی. د استاد تند احساس، لوړ خیال، پراخ نظر او نازک ذهن یې — تصویرولای شي.

د بې وطنۍ په درد هغه څوک غږ بدلای شي چې د وطن مینه ولري او د آزاد وطن په قدر و قیمت پوهېږي. استاد که په سفارت کې وي، که په غربت کې، که د «دجلې» په غاړه وي که «مدیترانې» په ساحل کې، که په پېښور یا اسلام آباد کې وي که د «سپین ماڅه» سیورې ته، که د مهاجرو د خېمه کمپ په منځ کې که د «آزادۍ د مجسمې» — خواته ... هرځای یې خپل وطن او د خپل وطن په فراق کې د خپل وطن غمونه ژړلي دي، دوی ته حتی د طوبیٰ تر سیورې هم د خپل آبائي وطن د ولې سیوری ښه ښکارېدو او سا یې ورته ورباندې جوړ بده، لکه چې وایي:

هرگز ننمایم هوس سایهٔ طوبیٰ
تا یاد کنم سایهٔ بید پدری را
گرچه دورم از دیار خویشتن
در خیالش زندگانی می‌کنم

کله چې د ثور خونړۍ کودتا په وطن اور بل کړ او د خدای ج د لارې خلکو ته یې د پاڅېدو امکانات له منځه تلل، استاد په

بغداد کې د افغانستان سفير ؤ، اندېښنو واخيست، فکر يې وکړ
چې:

کنون چه چاره که بر روى آن زمين خدا
براى عرض دعا جاى جبهه سائى نيست

سفارت ته يې شا کړه او آواره ګۍ ته مخه، ځکه د بې وطنه آواره له پاره
د خداى په ارت جهان کې ځاى چېرته دى؟ وايي:

ګر بر زمين نهم سر کو ګوشهٔ فراغى
ور بر فلک ګريزم اسباب نردبان کو؟

حساس شاعر هغه بې روحه او بې حسه بنيادم نه وي چې ژوند
د روزۍ له پاره غواړي او چې چېرته يې سبا وي، هلته يې شپه وي
بلکه عزت، آبرو او د زړه سکون غواړي چې دا د نورو په غلامۍ
يا په بې هويتۍ او بې وطنۍ کې نه ميسرېږي. له استاد سره مينه
وه معنويت ؤ، ارمانونه يې لرل او د افتخار ژوند يې غوښت. ځکه
نو وايي چې:

دل من، مأمن من، عشق وطن خانهٔ من
نيستم مرغ که در هر چمنى لانه کنم

دلويو غرونو بان او د هسکو څوکو په ناسته روږدي عقاب
هميشه خپله نشيمنګاه غواړي په هره ونه او هره څانګه ځاله نشي
جوړولاى، څلور کنجه دنيا يې وکتله خو زړه يې هيچېرته هم
نه کېناست، د هندوکش د غرونو څوکې يې تر زړه ختلې وې —

يو ځای يې هم آرام نشو موندلای،

عقاب قله نشين د يار خويشتنم

به لانهٔ که نشينم؟ به کوهسار که نالم؟

نړ ښت له يوې خوا، نارو غي له بلې خوا او دې د پسې

اوبې وطنۍ غمونه، حسرتونه له بله طرفه د استاد نړه او

ور سولول او صبر او استقامت يې و ښخه تو بزل چې وايي:

مرا مصائب پيری و درد بی وطنی

نمود ميخ به سان چراغ ديواری

چراغ گفتم اما چراغ بی نوری

که مدتيست شد از صرصر ستم تاری

بل ځای وايي:

خدايا پيری و آوارگی درد دگر دارد

که مرغ آشيان گم کرده وقت شام می لرزد

ديو دوست په خوب کې چې دد وی حال يې پوښتلی ؤ دسوی

نړه له سره تفوره بر عولی او چتوي او داسې لمبې ترې راباسي:

از من آواره پرسيدی که من در چيستم

زين سوال ناموجه روزها بگريستم

حسرتم، داغم، غمم، خون و سرشکم ماتمم

غير از اين نامی نمی يابم که گويم کيستم؟

کشورم در اشک و خون، من لاف هستی اید ریغ

دوستان من نیستم، من نیستم، من نیستم

کله کله په استاد باندې داغم دومره غلبه کوي چې د اظهار له پاره یې جملې او کلمې غیر کافي ګڼي، اوښکې ورته سرې ښکارې او په خپل فریاد کې هغومره زور نه وینې چې لا زر یې بولي، په خپله روانه طبعه او رسا بیان دا باور نه لري چې د ده د زړه درد دونه به بیان کړای شي، له بلې شمعې څخه د شمعې ژبه غواړي چې زاره په ژبه فریاد وکړي او ناله یې لکه د شمعې لمبه نوره هم سوځونکې وي:

ای شمع به شبهای غم از گریه چه حاصل

بگذار بنالم بسوز بالی که تو داری

استاد په خپلو نظمونو کې د شهیدانو، مظلومانو، کونډو، رنځورو بوډو، ورانو د سوېو زړونو فریاد ونه رانغښتي دي، د وطن بربادي او د وروڼو وحشیانه قتل عامونو د استانونو تماشاره کوي، دوه کو، بې وطنو له پردېسانه غږېږي، د اوښکو او وینو په تالاوونو کې د پښتو حسرتونو قلمبرداري کوي، د نمونې په توګه یې صرف دا څو بیته له یوې اوږدې منظومې څخه راخلم:

جهان تاریخ ما را چون نگارد یقین دارم به اشک و خون نگارد
سراسر خاک ما را خون گرفته شهیدان قبا گلگون گرفته
نیابد کس درین کهسار یک سنگ که از خون عزیزی نیست گل رنگ
نبیند کس درین کشور زمینی که تر نبود بخاک نان نینی

نبيند کس درين کشور سرائی — که از ماتم در آن نبود صدائی
درين گلزار گلبرگ تری نيست — که تر با اشک چشم ختری نيست
هر آن بادی که ميخيزد سحرگاه — بمرگ بی گناهانست همرا
صدائی گر برآرد مرغ شبگير — نباشد جز صدای بند و زنجير
از آن رود خروشان کف آلود — بجای موج خيزد آتش و دود
اگر گوشی نهد کس بر در و بام — فغان بوم مرگ آيد بهر شام
ز ابر ما نمی بارد بجز سم — ز خاک ما نمی رويد بجز غم
و . . . .

وير وله او مصيبتونه لکه وينه زړو نه خوړي او تاب او توان له مينځه وړي، غم چې په سړي وغمېږي وينې وچوي، زړه مړاوی کوي، روح وژني او او ښکو ته د بڼو پر سر د حرکت توان نه ور پرېږدي. استاد د هغه حال داسې ژاړي:

در رگم خون، در برم دل، در تنم جان مرده است
وای بر من طفل، اشک من به مژگان مرده است

تيره روزی های ما پايان ندارد ای دريغ
در سپهر ما مگر خورشيد تابان مرده است

جای لاله خون دمد در کوه و صحرای وطن
آه! پنداری چراغ شاهمردان مرده است

استاد له خپلو ملي افتخاراتو سره ډېره مینه لرله، تر دې حده چې په دومره عظیم مصیبت کې هم هغه ویاړونه او افتخارات نه هېروي، وطن یې د ویاړنو ځای دی، د وطن په دره-دره او منزل-منزل کې د تېرو افتخاراتو نښانې ویني، نه غواړي چې حتی په میهنه هم د ویاړونو له کشوره بهر او له خپلو تاریخي افتخاراتو بېل وي. په یو سپېڅلي نظم کې چې په سوچه فارسي یې ویلی دی په ویاړمنه لهجه او متینه ژبه داسې وایي:

میهن این د انمن اگر جان ستاند — در آن کشور راد مردان ستاند
در آنجا ستاند که زادم ز مادر — در آن زادگاه بزرگان ستاند
در آنجا که ستوار کوه بلندش — گروگان ز خورشید تابان ستاند
درخت کش شاخ گردون شکافش — کلاه بزرگی ز کیوان ستاند
در آنجا که جنگنده مرد دلیرش — ز جنگاوران خود و خفتان ستاند
به توفنده دریا ز کام نهنگش — سر پنجهٔ خشم دندان ستاند
ز چنگال شاهین به نیروی بازو — دل گرم خونین مرغان ستاند
در آنجا ستاند که یکتا پرستان — سر از پیکر بی‌خدایان ستاند

دیوې اوازه سنځې له خولې داسې وایي:

من دختر عقابم و فرزند کوهسار — مادر مرا بخوابگه شیر زاده است
از بوسه‌گاه چشمهٔ خورشید داده شیر — در جرقه‌های تابش شمشیر داده است

پس د دومره علاقه بر سېره چې استاد یې له خپل گران وطن سره لري خو چې کله په اواره گۍ کې د وطن مصیبت بار حال ته گوري او د خپل-

اولس له بده مرغه څخه خبر یږي، او ریږي چې د وطن دره - دره د بېګناهو وینو نهرونه په پاکو وینو څپو بهېږي او ګټه: ګټه یې دده د تورياليو عزيزانو په وينو سرې دي، وصيت کوي چې ما په وطن کې مه ښخوئ، زما د ښخولو د پاره د وطن دردمند او پرهر ځلی زړه مه څیروئ، وطن مې سخت رنځور دی، په زړه یې د ټپ پرهرونه دي، په پرهرونو یې مالګه دومره ماسوړئ او زما له کبله یې په ستړي زړه بل پېټی مه وراچوئ:

چون به غربت خواهد از من پیک جانان جان گرفت
جا دهیدم در کنار تربت آوارگان
گور من در پهلوی آوارگان بهتر کنید
بیکسم، آواره ام، بی میهنم بی خانمان
همچو من این جا بگورستان غربت خفته است
بس جوان بی وطن، بس پیر مرد ناتوان
کشور من سخت بیمار است آزارش مده
زخمها دارد نمک بر زخم آن کمتر فشان
از برای مدفن من سینهٔ پاکش مدر
بهر من بر خاطر زارش منه بار گران
داغها دارد دمنه بر سینه اش داغ دگر
درد ها دارد دگر بر پیکرش خنجر مران

ملک یزدان است هرجا باز تابد آفتاب
شهر انسان است هرجا جلوه دارد آسمان
رقص رقصان از لحد خیزم اگر آرد کسی
مشت خاری از دیار من برسم ارمغان
ای وطنداران مبارک پی اگر اینجا رسی
جز خدا و جز وطن حرفی میاور بر زبان

استاد دخپلو تش لاسو، بې وزلو او محرومو خلکو په په توره مېړانه او سر سبندنه هم ډېر مباهات کوي

نازم آن برهنه پارا که بدشمن فهماند
ملت بُت شکن در دل کهساری هست

* * *

سپاه ملت افغان سپاه رحمن است | سپاه رحمن بر فوج کفر گردد چیر
سپاه ملت افغان سپاه آزادی است | که پنجه کرده فرو در گلوی دیو شریر
سپاه برهنه پای که در سراسر عمر | نموده تر به سفالینه جام نان شعیر
بجای بالش سر بر نهاده بر سر سنگ | بجای بستر پهلو نهاده روی حصیر
کنون نگر که زده صف میان آتش و خون | به جنگ دشمن اهریمن جهان تسخیر
این سپاه بی سلاح برهنه پای دلیر | این شهان بی کله، فرماندهان بی سریر
جنگجویان دلاور، ما دران شیر گیر | نوجوانان وطن، این قوم ذلت ناپذیر

ايها الارض به خون خويشتن بازی ميکند
پيش تاريخ ملل گردن فرازی ميکند

* * *

بالاخره استاد په غربت کې د وطن د آزادۍ ارمان له ځانه سره يوړ او د ورکوبې وطنو په خوا کې ، د خپلو شهيدانو په څنگ کې خاورو ته وسپارل شو، د خوشحال بابا په دې توصيې:

هديره يې د شهيد په څنگ کې بويه
هر سړي چې مر په توره د بېلتون شه

روح يې ښاد او نوم يې تل پاتې غواړم .

څوک بریالي شول؟

دا هغه غږ ؤ چې په تېره ترورنمې کې د سپین ږیری عثمان له خولې ووت، خو سیاره چې په تیاره کې نه لیدل کېده، څه ځواب ورنکړ او ځنې تېر شو. ده غوښتل چې بیا پرې غږ وکړي مگر یوې مجهولې ارادې یې مخ بېرته د مغرب لور ته واړاوه.

په مغرب کې پوره څلور ساعته کېدل چې لمر غروب کړی ؤ او د لمر له غروب سره د توپو درباهم غلې شوې وه. عثمان اکا ته جنگ تمام شوے معلومېده، هغه له کلې بهرولاش شویو هندوانو په پالېز کې سمک ته ـ ورځېرمه د مجاهدینو دراستېدو په تمه ولاړ ؤ. شپه ډېره خاموشه ـ وه. هغه فکر کاوه چې نور کلیوال په درانه خوب ویده دي. د هغوی بې پروایی ته په قهر ؤ. علاوه په قهرېدو نه په ته یو مبهم غم هم لاره کړې وه.

عثمان اکا یو نیم ساعت کېده چې ولاړ ؤ، خو نیې ملا وچه شوې وه او نه یې په پښو درد شوی ؤ. هغه داسې احساس کاوه چې د بدن ټولې ذرې یې له غاړیانو سره یو شوې دي. داسې اجتماعیت ده صرف د شباب په عمر کې څو شپېته کاله پخوا له انگرېزانو سره په غزا کې محسوس ـ

کړی و.

دی لا همدارنګه په تور شپه کې ولاړ و چې د آس شنا یې ترغوږ شوه. چې د آس شنار انګ دعې شوه، پر لوړ آواز یې وویل: څوک بریالي شول؟ خو دا ځل هم د ده پوښتنې ته چا ځواب ورنکړ. ده په پوره هنده غږ بیا خپل سوال تکرار کړ خو سپاره لکه څه چې یې نه وي اورېدلي، خپل منزله ته ادامه ورکړه او پرې تېر شو.

د عثمان خان پښې وېوېرېدې، زړه یې ودرېده، له ځان سره یې کلمه وویله په پټي کې کېښناست او داسې یې محسوس کړه چې د تعلې دنیا په تیارو کې لاهو شو. ده ته په دې حال کې د څو شپېته کاله پخوا هغه لمحه وریاده شوه چې د یوازیني ورور په مړي ورپرېوت او مخکې له دې چې ځان بایلي د یوه پیاوړي لاس او ډاډه آواز څښتن له مټه ونیو او غږ یې ورباندې وکړ چې: بچیه! زما زوی خو په ننګ مړ دی، بې ننګ مېړه خو ترتله ژوندی وي!

د ورور یاد د ده سترګو ته یوازینی زوی ودراوه، مګر لاحول یې کړه، راولاړ شو او کوښښ یې وکړ چې د تېرو لحظو غوندې خپله روحیه بیا پیاوړې کړي.

شېبه نیمه وروسته د شپې سکوت بیا د آسونو شناماټ کړ د ده زړه وغوښتل چې د خپل عبدالغني پوښتنه وکړي خو ارادې برته-

هغه ته د ټولو سوال په خوله وروست، ویې ویل: بچو!
څوک بریالي شول؟

د سړو له منځه یوه اشنا غږ تر سلام اچولو وروسته ځواب ورکړ چې: موږ بریالي شوو!

د عثمان اکا په زړه کې د امید رڼا وځلېده او د دې له پاره چې تېر شکونه له ذهنه ژر تر ژره وباسي، نو سمدستي یې پسې دا پوښتنه وکړه: آخر تاسو ولې داسې غلي او-جدا-جدا راروان یاست؟

هغه آشنا غږ له څه ځنډه وروسته داسې واورېدل شو: عثمان اکا نور خیر خیریت دی، هسې مجاهدین د غنیمت په مال لږ څه خوابدي غوندې شول نو ځکه... عثمان اکا په تېرشو خبره یې ورغوږ کړه، ویې ویل: نو روسان ولې بریالي شول؟

سواره غلي شول او ده بیا وروسته د خپل عبدالغني پوښتنه ځني وکړه. هغه اشنا غږ ورته وویل چې هغه له قوماندان سره راروان دی، وروسته به راشي، ته به اوس له ما سره په آس سپور شې چې کلي ته دې ورسوم.

عثمان اکا د هغه غږ پوښتنې ته اعتنا ونه کړه، هغه په غصه وویل یې چې تاسې زموږ د امید سترګې یاست، زموږ ټولو زړونه په تاسو تکیه دي او ستاسو حال دا دی چې وروسته له دري شوا روزه غزا په خپل منځ کې سره خورئ، نو زه به تر هغه پورې دلته-

ولاړ يم چې قوماندان راشي او ترګرېوان يې ونيسم .

ټولو سپرو ورته منت زارۍ شروع کړې چې اکا راځه دا خبرې سحر هم سپينولى شي ، مګر اکا ورسره نه منله . شيبه په شيبه يې قهر زياتېده .

دوى لا الحمدلله ولاړ وو چې له لرې د قوماندان غږ واورېدل شو ، عثمان اکا غږ ورباندې وکړ چې : قوماندان يې ؟ هغه مثبت ځواب ورکړ . ده له قهر او ښخواله په ډکه لهجه وپوښت چې څوك بريالي شول ! ؟

قوماندان په ژبه بدلې او ژمغولې غږ ورته وويل چې : اکا ! دښمن بريالى شو . فتح او نصرت هرڅه د خداى ج له خوا دي او . . . اکا د قوماندان د خبرې په منځ کې ور ولوېده وېې ويل : شيطاني کاروکه په خداى ج پورې مه تړئ ، چې په خپل منځ کې په پيسو او سلو شخړې کوئ ، نو بيا د خداى پاك نوم مه اخلئ ، بيا شيطان ياد وئ . . . عثمان اکا ورو وسته له هغه چې زړه يې سبه تش کړ ، د عبدالغني پوښتنه وکړه . قوماندان ورته وويل : هغه به وروسته راشي . ته له ماس په آس سپور شه چې کلي ته ځان ورسوه .

د عثمان اکا په قهر ، غم او اندېښنې غلبه وموندله . له قوماندان سره په آس په سپور شو ، په لاره خاموشه وو ، خو چې کله د کلي ترا لنډه شو او هلته يې بلځرا غونډه وليدل ، نو قوماندان

تېرې ، لکه پوښتنه چې څنګه کوې ، وویل : هغه لکه چې نښته !

قوماندان څه ونه ویل او خوشبې وروسته چې جنازه په جومات را ننوتله نو د قوماندان په سترګو اوښکې راماتې شوې او له خولې یې ووتل چې :

« د دښمن په زړه ووهلو » !

خو عثمان اکا ځان ډېر پیاوړی محسوس کړ او یه چا ډېر غږ یې وویل :

زه په هغه مه ژاړئ ، هغه بریالی شو !

چوب خط یادگاری

قربان شام ها که بخانه برمیگشت همه خستگی های روز یکباره از یادش میرفت . او خورشید را تازه نکاح کرده بود ، چیزی کم یکسال می گذشت که خوشدار خورشید شده بود . اولین بار او را در نانبایی دیده بود . قربان شاگرد خلیفه کاظم بود ، صبح ها زود می آمد و پشت تخته نانبایی می نشست ، وقتی خلیفه کاظم نان ها را با سیخ از تندور میکشید و روی تخته می انداخت قربان آنها را از روی تخته میگرفت و میگذاشت پیش رویش چند دقیقه صبر میکرد آن وقت نانها را روی همدیگر میگذاشت. اگر مشتریان حاضر میبودند زود-زود نانها را از روی تخته برداشته پیش روی آنها می ماند و پول را از آنها میگرفت و در صندقچه کوچک و چرکی که جلویش قرار داشت می انداخت.

خورشید صبح ها خمیر را برای پختن می آورد و میگذاشت وخودش پس میرفت . بعد از یک ساعت می آمد و چوب خط را هم با خود می آورد . قربان چوب خط را از وی میگرفت و بر-

تعداد زغاله ها با چاقوی کلان و بد قواره که داشت روی آن خط میکشید. این کار آنقدر تکرار شده بود که دیگر روی چوب خط جایی برای خط تازه نمانده بود، باز هم خورشید همین چوب خط را می آورد و قربان هم با دقت جایی در کنج وکنار آن پیدا میکرد و با چاقو خط میکشید و وقتی سرش را از روی چوب خط بر میداشت بی اعتنا و با شتاب به مشتریان دیگر می پرداخت، تا یک روز پس از آنکه قربان نانها را داغ ـ داغ از تخته برداشت و بروی شکر گذاشت، خواست چوب خط را از دست خورشید بگیرد و در همین حال نگاهش به چشمان خورشید افتاد. لحظه کوتاهی بهم نگاه کردند. خورشید سرخ شد و سرش را پایین انداخت. یک چیزی در دل قربان گذشت، نفسش بیشماره افتاد و دستهایش لرزید. آن روز وقتی خورشید شگرنان را برداشت ورفت، قربان لحظه ای به او فکر کرد، به خورشید فکر کرد که گونه های رنگی اش مثل شگوفه شفتالو بود، به چشم های سیاهش که به قیر می ماند، با خود میگفت: خدا کند خلیفه کاظم نه دیده باشه.

خلیفه کاظم از چشم سفیدی و بیحیایی بسیار بدش می آمد. برادر زاده اش شیرجان را بخاطر همین چشم سفیدی و بیحیایی بمرگ لت کرده بود، او قربان را مثل اولاد خود میدانست. اما همیشه میگفت که بر اولاد مسلمان مرگ از ی بهتر اس که بر خواهر

و مادر کس بچشم بد ببینه.

روز های دیگر وقتی خورشید خمیر را می آورد، قربان براسانی جرئت نمیکرد که دست دراز کند و چوب خط از دستش بگیرد، دستش به لرزه می افتاد فکر میکرد خلیفه کاظم و مشتریان همه او خیره شده اند و خورشید هم نگاهش را تا آخر از زمین بر نمی داشت. دلش میخواست به قربان نگاه کند اما خجالت میکشید. شگر را برمیداشت و زود زود میرفت طرف خانه، و قربان هم جرئت نمیکرد که از پشت او نگاه کند، یک روز از پشت خورشید نگاه کرد، دید که خورشید شگر را بازحمت می برد اما باز هم استوار ومقبول راه میرفت را رفتنش به راه رفتن کبک خلیفه حیدر سماوارچی می ماند. دل قربان زیر وروی شد باعجله رویش را دور داد. دید که خیرمحمد باریشخند به طرفش میبیند، دلش میخواست نیم-خشتی را از پهلوی تندور بگیرد و به فرق سر خیرمحمد بزند. او همیشه از خیرمحمد بدش می آمد. خیر وی قولته بچه محسن بوده پار سال بخاطر یک صدی بچه کربلائی خدا داد را تا ماموریت پولیس برد.

روزها همین طور می آمدند و میرفتند، زندگی پر مشقت و تلاش بود. اما قربان از کار و مشقت بدش نمی آمد. او فرزند رنج و تلاش بود. با چیزی غیر ازین خو نکرده بود. زندگی-

بد بختی گذشت با همه سختی ومشکلش. قربان می‌تانست برای خود ومادر پیر وخواهرش یک لقمه نان تر وخشک پیدا کند. گاهی هم پول پس انداز میکرد وپنجاه روپیه وصد روپیه به برادرش حسین علی که در بدخشان عسکر بود روان میکرد. کرای خانه نمیداد، در خانهٔ یک نورن همسایه نشسته بودند، مادر قربان روزها در خانه نورن کار میکرد، رخت می شست، جارو میکرد، وگاهی هم بچه خرد نورن راسر پای میگرفت. در خانه نورن اورا ننه سکینه می گفتند.

یک شب قربان چرت نشسته بود و به یک نقطهٔ گلیم کهنه ای که زیر پایش بود نگاه میکرد، خواهرش خوابیده بود، قربان چرت می زد. به زندگی فکر میکرد، به کارهایش، به خلیفه کاظم به آن خیروی بچه محسن پوده وبیشتر از همه به خورشید که رویش به آسنار می ماند. چقدر دلش میخواست پیسه میداشت ویکدست کالای گل گلی برای خورشید می خرید. دلش میخواست همه کالاهای خوب دنیا ره خورشید بپوشه. یکبار سرخود را بلند کرد وگفت: ننه!

ننه سکینه آهسته تار را با دندانش برید وگفت: چه میگی قربان؟ وقربان هیچ نگفت، ننه سکینه هم دیگه نپرسید. باز قربان به چرت رفت وبیک نقطه از گلیم چشم دوخت. این بار پیرزن خیره به او نگاه کرد وگفت: چه شده قربان چرا چرت میزنی؟

قربان پرسید : ننه یک دختر است که هر روز خمیر می‌آره به نانبایی تو میشناسیش ؟ از کوچه بالا می آیه تو میشناسیش ؟ پیرزن خنده‌ٔ کرد و برق در چشمش درخشید و گفت : چه رنگی است قربان ؟

قربان نشانی های گفت که پیرزن را بخنده می انداخت تا آنکه دفعتًا با خوشحالی صدا زد :

شناختمش- شناختمش ، دختر گلثومه میگی گلثوم که دحمام زنانه کیسه مال است. ده کوچه بالامی شینن.

پیرزن از کشف خودش خوشش آمده بود . از فردا صبح استین برزد وخودش را به کوچه بالا رساند. هر وقت هم که بیکار میشد به حمام سر می زد و مادر خورشید را درکیسه مالی و شستن اتاقهای نمرهٔ زنانه کمک میکرد . خورشید راکه میدید نام خدا میگفت و باچشم خریداری باو نگاه میکرد . وقتی خانه می آمد ، دروازهٔ کلبه محقرش را از درون می بست و میرفت - بقچه را از تاق پائین میکرد ، از زیر بقچه یک دستمال را که کور گره شده بود با دندانش می کشود . میان آن یک پوری کاغذ بود و دو لاپوری را باتار پیچانده بود . پیرزن تار را بادقت از دور پوری باز میکرد و پوری را میکشود و با سه تا نوت پنجصدی و انگشتری عقیق و زیر گوشی نقره ای خیره میشد. ولبان چین خورده اش را بار ضایت تمام می کشود . خورشید پیش چشمش

ظاهر میشد با لباس سبز نکاح و قربان با پیراهن و تنبان نو و دستمال گل سیب. همینکه شرفهٔ پای به گوشش میرسید، زن توری اورا صدا میزد، با عجله پوری و دستمال هارا دوباره می بست و بزیر بقچه میگذاشت.

ماه ها گذشت و ننه سکینه ستوردار شده بود. جهیزیه خورشید یک لگن مسی بود و دوتا پیراهن گلدار و یکی دو چین کم بهای دیگر همراه بالین ها یک چیز دیگر هم بود که خورشید آنرا بین تکه اطلس کوچکی پیچانده وان اولین روز آمدنش بخانهٔ قربان با خود آورده و در روی طاق گذاشته بود. ننه سکینه به امید آنکه تا چند ماه دیگر اولین نواسه او بدنیا می آید از خوشی در پیراهن نمی گنجید. زندگی در چشم قربان نیز رنگین تر شده بود. شام ها که با خلیفه کاظم خداحافظی میکرد و با خود نان و انگور میگرفت، بخانه می آمد دل از شادی در برش می تپید.

زندگی چقدر خوب است. خورشید مثل بهار خوش آب و رنگ و مهربان است، خلیفه کاظم مثل پدر است. ننه هم بسیار دوست داشتنی است.

گاهی دلش میخواست دست های پینه بسته و پرچین ننه را ماچ کند اما ننه ازین کار خوشش نمی آمد و اورا دور میزد خورشید غش - غش خند میکرد.

در یک روز بهاری قربان مثل همیشه در دکهٔ نانبائی نشسته -

بود. دفعتاً صدای بد هیبت بگوشش رسید. بدنبال آن صدا، صدا های دیگر، فریاد تانک ها و توپ ها و تفنگ ها. همه به یکدیگر حیران - حیران نگاه می کردند. در دوکان نانبائی نگاه های پرسش امیز بروی خلیفه کاظم دوخته شده بود، خلیفه کاظم با کنجکاوی و ترس به شلیک گلوله ها گوش میداد در حالیکه با دستش بنقطهٔ اشاره میکرد، گفت:

خدا خیر کنه، مثلی که طرف ارگ چیزی گپ اس.

عصر همان روز همه میدانستند که چه روی داده است. قربان نمی دانست چه بگوید، فقط حیران مانده بود. اما خلیفه کاظم هر دقیقه سرش را تکان میداد و می گفت: ای دنیای غدار! ای دنیای غدار!

در همان روز ها یک روز اول صبح که خلیفه کاظم میخواست نانبائی را باز کند، قربان به او نزدیک شد و پس از سلام با هیجان و حیرت گفت: خلیفه کاظم! خلیفه جان! تورن صاحب خانهٔ ما دیروز دو رتبه بالا رفته، میگن جگرن شده، خلیفه کاظم سرش را تکان داد و گفت: عجب - عجب!

بتدریج زندگی با ترس و لرز و پس پس بهم امیخت. خلیفه کاظم هر روز جگرن تر بنظر میرسید ولی آرام و ساکت بود. وقتی می شنید که حکومت نو مثل دزد ها از طرف شب آدمها را از خانه های شان می برد و می کشد، دلش به شدت میگرفت و میگفت: لعنت بر ای کافر

خدا خیر مسلمانا را پیش کنه . وقتی هم با قربان تنها میشد میگفت:
کفر آمده ، بیدینی آمد ، حکومت بدست کافر افتاد ، وطن
برباد میرفت ، بازان مجاهدین گپ میزد و میگفت :
اونا بخاطر اسلام و وطن خوده قربان میکنن . اونا خو مثل خلقیها
به ناموس و مال مردم چشم ندارن . میدانی قربان اونا هیچوقت
نامردی نمیکنن ، هیچ وقت .
و قربان با شنیدن این حرفها با شور وباشوق وبا دهان باز
به خلیفه کاظم نگاه میکرد و دلش ذوق میزد . مجاهدین را
درچشم خود مجسم میکرد . گاهی خودش را بجای آنان قرار
میداد که تفنگی بر شانه دارد و بیست نفر خلقی نامرد را پیش انداخته
است ، چقدر دلش میخواست مجاهد شود .
یک شب نفرتش از خلقیها بیشتر شد ، نیمه شب بود که صدای
موتر بگوشش رسید . دانست که تورن آمده . او هر شب دیر
می آمد . وقتی دروازه را باز کرد صدای تورن را شنید ، که بلند -
بلند و باخنده و خوشحالی به کسی که همراهش بود می گفت :
امشو پس اس دیگه سی و پنج نفر شانه کشتیم . باقی مانده باشه
بر دیگه شو . تو که پس رفتی بگو مرده های شانه جمع کنن .
آن وقت تورن از کنار قربان گذشت . قربان صدای نفس کشیدنش
را و بوی نفسش را شنید ، نفسش ترش بوی میداد .
روز دیگر ماجرای شب را به خلیفه کاظم قصه کرد و خلیفه کاظم

غلیظ و غصه بر زمین نگاه کرد و دشنام داد وقتی هم قربان گفت که نفس تو رنگ ترش بوی میداد، خلیفه کاظم بروی زمین تف انداخت .

یک روز خلیفه کاظم قربان را فرستاده بود به شهر که پول قرضی اورا از حبیب الله میوه فروش سینمای پامیر بگیرد و از راه خود از مندوی دو سه جوال آرد بیارد . آن روز در جادهٔ میوند اوضاع یک قسم دیگر بود ، مردم میگفتن که ضد حکومت خیستن . قربان نمی دانست که کی این کار را کرده اما خوشش آمده بود . - با خودش میگفت : خدا کنه که دوکان خلیفه باز باشه . اما هنوز به سینمای پامیر نرسیده بود که دید مردم هر سو میدوند او ایستاد و نمیدانست چه کند . در همین حال دو نفر بروی بطرف او آمدند . در دستهای شان تفنگچه بود . چند نفر دیگر هم بدنبال شان بودند ، ناگهان همه آنها دور قربان را گرفتند و با مشت و لگد زده - زده او را بطرف موتر بردند . زبان قربان بند آمده بود . هنوز بخود نیامده بود که او را بدرون موتر انداختند و قربان دید که در موتر زیر پای و سینهٔ او کسان دیگری افتاده است . سه نفر ضابط مسلح روی چوکی نشسته بودند و کسانی مثل قربان بروی موتر بالای سر و پای و شانه و شکم همدیگر افتاده بودند . موتر حرکت کرد ، گوئی منتظر رسیدن قربان بود . در راه هرکس که تکان میخورد ضابط ها محکم با لگد او را -

می زدند . اگر حرکت موش هم کسی را تکان میداد ، ضابط ها او را
می زدند . گاهی بخاطر کسی که تکان خورده بود نفرهای دور
و بر او نیز میزدند . دشنام هم میدادند . دشنام های مادر و پدر
و دشنام های دیگر . کفر هم میگفتند .

شام آن روز خورشید و ننه سکینه چشم براه نشسته بودند. زن
نورزن ترسیده بود و صدای رادیو را بلند کرده بود که بداند
چه گپ شده ، تا آنکه رادیو یک چیز هائی گفت و زن نورزن
خوشحال شد ، که خوب شد خارجی ها را دستگیر کردند . ننه
سکینه هم که از نآمدن قربان پریشان شده بود کمی از پریشانی
اش کاسته شد . پیش خود شکر کرد که قربان خارجی نیست .

آنشب قربان برنگشت و شب های دیگر هم برنگشت . خورشید
و ننه سکینه اشک ریزان پیش خلیفه کاظم رفتند ، اما کاری
از دست او هم ساخته نبود .

ننه پیش زن نورزن گریه کرد و پا های او را گرفت که اگر
نورزن صاحب یک کاری کند . اما روزی دیگر شنید که نورزن
میگفت :

- هیچکس نمی تانه که از بین صدها نفر خاین و وطن فروش
قربانه پیدا کنه .

و خورشید به انتظار گنگ و ناامیدانه نشست . هفته ها و ماه ها
گذشت و قربان نیامد . یک روز رفت و همان پارچه اطلسی —

پیچانده شده را از روی طاق گرفت و آهسته آهسته در حالی که نگاهش از عشق وغصه مالامال بود بازش کرد. لحظهٔ به آن نگاه کرد ولی اشک جلو نگاهش را گرفت. سرش راخم کرد و به چوب خطی که همه جایش پر از خط بود لبان خود را مالید و در حالی که گریه مجالش نمیداد زیر لب گفت: «دلشان آتش بگیره، خانه شانه خدا خراب کنه».

از آن پس دیگر تنها مونس دل خورشید همین چوب خط یادگاری بود.

د ارمانونو خزان

د قلم دین بېچاره پر حال به د چا زړه نه سو ځېږدو !
وچ کلک هډوکی، د بدن سپېره پمن پوست، څوکه ؤ دوه تاره
ږیره، تک تور، چاودلي - چاودلي شونډان، زېړه نښتلي
جوسه او ورسره د خوارۍ او غریبۍ سپېرې - دوړې چې د قلم دین
بېچاره مخ او خټې یې پټ کړي ؤ .

د هغه خوارۍ په ژوندکې تر اوسه پورې د رڼا کومې څړیکې
غږونه نه وه کړې !

د خوشبختۍ او خوشحالۍ حاصلول خو د خوارانو اکبر قلم دین
له پاره مرغۍ شیدې وې چې حاصلول یې د رستم د هفت خوان په
کیسه بدله شوې وه .

د قلم دین په ټول ځلوېښت کلن ژوندکې د هغه د پنځه ویشتو-
افغانیو تو رابي چموټان په خارجي کلوشو بدل نه شول .

ده خوار له ډېر وخته را هیسې دیوې جوړې کلوشو آرمان
په زړه کې ساتلی ؤ، خو پوره یې نه کړ.

قلم دین دا اته کاله پر له پسې هندوستان ته د ژمي پر وخت-

د خټو خوارغره او مزدورۍ له پاره مسافر کېدو، خو چې راتو به نو فقط دوه مره به یې له ځان سره راوړل چې د غمونو د رسد پوره کړي به د هغه ځلوېښتو خولو او لادونو وخښل او بیا به قلم دین دوه ورابري بوتکه، یوه د دهقانانو بیلچه او یوه د غربت او ناداری سپېره بخت سره یوځای شول.

ما چې به د قلم دین بېچاره سپېره مخ، د غم په کاسه کې ننوتلو ورو ورو سترګو، لندې شونډو او خوشکو ږیرې ته وکتل، نو سخت به مې زړه ودرزېده بد شو. له خواشینۍ ځنې به مې په چنغړک کې ساه راغوټه شوه، پر زړه به مې ویرانې راپرېوته، لکه پیریان چې مې ونیسي، زړه د به مې واخیست، خوله لړ ځو سوځ او فکر ځنې وروسته به د غم دقیقو - ورو ورو بیا د مستقبل تصور زما پر ذهن او خیال باندې د امید و نوې ګلونه را وروول.

چې د قلم دین ځلورو وړو بچیانو ته مې ترسترګو شول، نو د کلیوالو د غه عامیانه سندرې به را په یاد شوې چې:

تښتي به هالته چې هلکان واخلي کوزې نیستې
نه راځې ځې نیستې
ویله دې را وچه کړه، هډونه مې توږې نیستې
نه راځې ځې نیستې

* * *

قلم دین هم په دې امید چې څلور وړه بچیان به رالوی-

شي ، د ګټې به شي . په همدې اُمید او طمع یې د خوارۍ د مزي ییږد
نیستۍ او ناداریو بې خونده څپې پر شا وهلې او د مستقبل د امیدونو
په رڼا پسې د ژوند پر اغېزمنه لار باندې روان و .

ده به همیش ویل چې خدای مې دې تر هغه ونه وژني ترڅو چې زمکې
د ګټنې نه شي ، زما پر آرمانونه دي چې ټول مې په اولادونو پورې
تړلي دي ؛

مرګیه ! دومره صبر وکړه !
یو مې نیستي ده بل مې ډېر دي آرمانونه

قلم دین کاکا نالوستی سړی و ، خو په ژوندکې یې
تجربه هم درلوده . هغه لکه چې خپل چاپېرل د خپل دهقاني ذهن
په صندوقچه کې بند ښکېلی و ، نو ځکه هغه به پوهېد ورځې بچیان
یې یوازې او یوازې د علم او پوهې په رڼا د مستقبل د نېکمرغیو
خوله سپړلای شي .

قلم دین خپل څلور واړه زامن په ښوونځي کې شامل کړي وو
پخپله به یې د لاسوڅو پوستونه د کره له لاسته سره ونو بل شول
خو په زامنو یې کار نه کاوه .

چا ورته ویلي وو چې زامن دې د قرآن شریف قاریان
کړه !

ده له دې خبرې سره توافق کړی و .

خو په قرآن باندې له پوهېدو سره سره يې غوښتل چې زامن يې عصري علوم هم ولولي او د قرآن د حکمونو په عملي کولو هم وپوهېږي.

قلم دين اکا به په ډېره طنزيه لهجه سره ويل چې زما له زامنو څخه به خيرات خوار نه بلکه خيرات ورکوونکي او خيرات بخښوونکي جوړېږي، زه خو يې د بل په وينو نه روزم، خو خپلې ويني پي خورم، نو زامن به مې ولې خيرات خواره اموخته کړم او يا به يې د ناوېړاو دم په شکرانه روږدي کړم، بلکه د الله تعالی سپاهيان به يې جوړوم. قرآن به لولي، پرې پوهېږي به او عملي کوي به يې. داسې نه چې قرآن به د خپلې ګېډې د ماړښت ناروا وسيله ګرځوي. زه خو ان قلم دين يم، خو ايمان مې نه دی خوار، تر هغو مې جار او صدقه کړه چې د ايمان سرمايه لري، او د خدای ج پر مخلوق يې زړه سوځي.

شپې او ورځې تېرېدې، هرې ورځې په خپله غېږه کې د حادثو لسهه لمحانه سره وړلې او راتلونکي سباوون د نورو حوادثو او پېښو انتظار کاوه.

د قلم دين زامن اوس ځوانان شوي وو.

يو يې په لسم، بل يې په نهم او دوه يې په څلورم صنف کې وو.

د ثور د کودتا له تېر کال نه و تېر شوی [illegible] ورځ چې د ښوونځي درس جريان په عادي توګه روان ؤ، د ښوونځي په انګړ کې کوم بيګاړو

جاسوس د خدای (ج)، د سپاهیانو د غضب ښکار شو، چې نا څاپه په بنوونځي باندې د بمونو باران شروع شو.

د قلم دین د ناامنو په شمول د بنوونځي (۲٦) شپږ ویشت تنه شاګردان په وینو او خاورو کې ورغړېدل او د ځوند له صحنې څخه دا بد ېت څوک شه ته وغورځېدل او د قلم دین د تلونکي پسرلي ان مانې ګلان هم تالا و الاشول او د هغه په آسمانونو خزان ګډ شو!!!

ریزه ریزه کړل د خزان سیلوګلونه
لکه ځلېدهسي رژېږي په شیبو ګلونه
یا لګېدلی پرې نظر د نمرو دی ستر ګو دی
یا خوله تندي د ادی وچ شول د میرو ګلونه

شعر او هنر
د انقلاب په
تگ لوری کی

مه پوښته نسیمه

مه پوښته نسیمه! زما د غرونو څوکې مه پوښته
ټینګې یې دردمنې دي
مه سبوړوه ولې !
د ګلبوټو څخه لرې شه !
څانګې یې خوږمنې دي

* * *

ته به د غوټیو سپېږ بدلو ته راغلې یې
ته د ارغوان ومچولو ته راغلې یې
ته د نسترن وبویولو ته راغلې یې
ته به د شاعر زړه تخنولو ته راغلې یې
نه، نه تېر وتلې یې
نه، نه غولېدلې یې
دا هغه چمن نه دی
دا هغه وطن نه دی
دا هغه ګلشن نه دی
بڼ نه دی ختن نه دی

دلته لېونتوب تو پاڼی شوی دی
دلته کې وحشت لېونی شوی دی
دلته اهریمن راپېربوتلی دی
دلته جهنم راښوکېدلی دی
دلته جنازې دي، هډېرې دي لحدونه دي
ساندې دي، مرګونه دي
هېرې دي له خلکو، که مستۍ دي که تانونه دي
اوښکې دي غمونه دي، ړوبې کنډوالې دي، لیونتوب سرې بنارونه دي
ړنې دي تو پونه دي، بم دی او اورونه دي
اور دی، دوزخونه دي، آه دی فریادونه دي
چیغې دي، وحشت دی، ورکې میندې اولادونه دي
وینې دي اورونه دي.

مه پوښته نسیمه!

مه پوښته نسیمه! زما د غرونو څوکې مه پوښته،
تېرې یې دردمنې دي
مه ښوروه ونې
له ګلبوټو څخه لرې شه!
څانګې یې خوږمنې دي

وروځه ! په قرار ځه، دغرونو په لمنو کې
خوب به دې ځانګونه شي
ستا دارغوان تر لېمه وینې څڅېدلې دي
رنګ به دې لا سونه شي
ستا دګل سرخ پر لمن وینې توکېدلي دي
ورک به دې مزلونه شي
مه ورځه نسیمه !
مه ورځه نسیمه ! دکېږ دې په لوري مه ورځه !
مرګ پکې ګرځي ...
مه غواړه شرنګې دامیلونو دپاولیو نه
ژوند پکې سوځي ...

* * *

نوري نه کېږ دي شته !
نوري نه کېږ دې شته، نه د نیمې شپې اوروڼه شته
نه سپینې سپوږمۍ ته خه دراز کیسې رمزونه شته
نه ستاهرګلي ته شنه باغونه، چمنونه شته
نه دنګو پېغلو پر نرۍ غاړه لعلونه شته
هرڅه سوځېدلي دي
هرڅه زمولېدلي دي
هرڅه ترېدلي دي

ډو بې دي د ژوند دحرکت بېړۍ
ورکې دي دځوانو آرمانو لښۍ
ماتې دي د مینې او الفت کړۍ
ورکه ده دعشق اوپیوستون نښۍ

تا ته نه کوږ به شته !

تا ته نکوږ به شته نه سلام ته څوک د رتللی شي
نه دې نسترن ته، نه غاټول ته خندیدلی شي
نه خوږ منې پښې ستا پر لمنو ښخېدلی شي
نه داماتې لیچې په اتڼکې غورځېدلی شي

مه پوښته نسیمه!

مه پوښته نسیمه زمادغرونوڅوکې مه پوښته!
تیږې یې د ږد منې دي
مه سوړوه ونې
له گلبوټو څخه لرې شه
څانگې یې خو ږمنې دي
مه پوښته نسیمه!
مه پوښته!

* * *

د استاذ خلیلي په مَرګ

بیا د «نیلاب[1]» خوله کې شوه ناړه وچه
که د پروان ګلونو رنګ بایللی
که (خدای دې نه کړي) کوم تاوده مورچل کې
وطن ساتونکو زمرو جنګ بایللی؟

* * *

د «ګل غونډۍ[2]» لمنې ستورې سنګاري
په ارغوانو باندې اور ولګېد
چې د مجنون جنازه ووتله؟
که د وطن په حُسن تور ولګېد

* * *

چې بیا «بخدي[3]» ته ته کوم «کهرم[4]» راغلی
بیا «لهراسپه[5]» په راولېدو سنګار یې
په «نوبهار» کې د مغانت له اوسنګو
د اور لمبې په سرېدو سنګار یې

* * *

چاوې: اُستاد له ژونده واړاوۀ مخ
مخ یې په خاور و په غربت کې پټ کړ
څه بد آوازۀ چې تر غوږه مې شو
دا سوی زړه یې په حسرت کې پټ کړ

* * *

چاوې: دلنډ زړه کې نوا پاتې شوه
زه وایم خدایږ و نیستان و سوځید
څنګه به واشي په زړه غوټه غوټۍ
چې د ادب باغ و بُستان و سوځید

* * *

دا حقیقت دی له «جامي» راوروسته
ؤ په «دري» کې یکه تاز خلیلي
چې د افغان په نامه ډېر نازېدو
ؤ د افغان مایه د ناز خلیلي

* * *

د خپل نیلاب له غوړځنګونو لرې
که څه خوب وړی دی ستومان خلیلي
چې یې یوۀ لحظه افغان هېر نه کړ
افغان به هېر نه کړي افغان خلیلي

د «سنايي» او «مولانا» ستاينه!
ؤحماسي روح د «خوشحال» در سره
تا چې ادب ته نوې پېنګې ورکړې
نوې نظر ؤ د «اقبال» درسره

* * *

د «شېرسرخ» بابا ملنګه څه شوې؟!
د «احمدشاه» پګړه بيا ورې غواړي
د «کوهدامن» «فرخي» چيرته لاړې؟!
د «لوى محمود» په ګور به څوک وژاړي؟

* * *

د «آزادى مجسمه» به څنګه
بيا خپل پيام «جيمي کارتر» ته لېږي؟
ديو مؤمن او درد بدلې اولس
پيغور به څوک ګوره «ازهر» ته لېږي؟

* * *

اى دانګرېزد «ورو ستى سپور» خالقه!
لا د ورې سنکارې دلېنين د سپرو
ته لاړې څوك به کړي هغسي انځور
ورو ستى سپور د کرېملين د سپرو

ماتمرا ! ماتمرا لاړې
چاته دې خپل «ماتمرا» پرېښود؟!(۱۰)
سر به له چپاسره وهي په تېږو
نيلاب دې څرنګه تنها سپر ېښود؟!

* * *

استاده! ګرم نه وې چې تلې په شنګړه
له پسرلي چې خوا پېټا لاړې
دلې وطنو به سپرلی لاڅه وي
چې په پسرلي کې له دنيا لاړې

(۱) «نيلاب» په کوهستان کې يو ځيانده رود دی چې استاد په خپلو شعرونو کې ډېر ياد کړېدی.

(۲) «ګل غونډۍ» په پروان کې يو ښکلی ځای دی چې د ارغوانو د ګل ميله هلته د بانډي لګېده.

(۳) «بخدي» د بلخ تاريخي نوم دی.

(٤) «کهرم» يو افسانوي يرغلګر چې په بلخ حمله کوي او د نوبهار د اور تون اور وژني.

(۵) «لهراسپه» د بلخ سپين ږيری باچا و چې تر وروستۍ سلګۍ يې د وطن دفاع وکړه.

(٦) د «شېر سرخ» زيارت په کندهار کې دی، د احمدشاه بابا تاجپوشۍ ته اشاره ده.

(۷) د «آزادۍ د مجسمې» له خولې استاد جيمي کارتر ته د افغانستان د اولس د دردېدلي حال په ډېره شاعرانه طريقه بيان کړی دی(۸) د استاد هغه نظم ته اشاره ده چې جامع ازهر ته يې د افغانستان د مسله د سکوت له امله ګيله کړې وه.

(۹) «آخرين سوال» هغه يو نظم دی چې د پېر نګی د لښکر يو ځيني پاتي سيوري د اکتر بريهن بېرته را رسېدلي کې اخلي شوی دی. (۱۰) «ماتمرا» د استاد د شعرونو مجموعه ده.

قصیده

دا د چا له لاسه بیا څپک ـ څپک یم؟
د فلک بېخونده لوبو ته هک پک یم

چې دوړکۍ زړه خوا هشا تو آواره کړم
که د بخت له ناکردو نه هسې ورکۍ یم؟

د ړست عالم ته اضافه لکه چې سنکار م
دا نغښي غوندې د وخت په زړه کې لک یم

نه په شرق کې شته څه رحم نه په غرب کې
«خبرداري په ښتونو یکۍ په یکۍ یم

ړانده کړي مې لېمه د غلیمانو
په جوسه کې تر پلالې پروړې سپکۍ یم

په واړه نظر مې څه ګوري غلیمه !
وړو به یم خو د ظالم زړه ته مردک یم

لکه زر چې په محک وهلې کېږي
په تاریخ کې زه د زور زیاتي محک یم

اوچت غرونه مې بې څه سرلوړي نه دي
هر ګرګین د زمانې ته زه هوتک یم

ګرباچو! د کرملین خیر دې غواړه
مغروړانو ته خالد بن برمک یم

نه یرغالم نه یرغل نه غم د نورو
حر انسان یم، نه سندان یم نه سټک یم

لټ مې مه ګڼه د نام و ننګ د پاره
په میدان کې د برېښنا غونډې چټک یم

د رباب نه یم چې دې نړۍ راباندې تش شي
لاس دې مه راوړه ظالمه ډک ټوپک یم

که لیوان په تېرو داړو باندې ویاړي
زه هم ګوره د زلمي شپانه کوتک یم

چې یې ومنې نو سل ګوزاره راکړه
په سختۍ کې د سندان ترنه هم کلک یم

الهام بخښې د سر لوړه مې دي لوړ غرو که
که فلک نه یم هم خیال خو د فلک یم

بې پروا مې په زړه لاسه مه وهه پام کړه
د خوب وړو توپاتو د زړه ګزک یم

له قرآنه مې د مینې درس اخیستی
له ایمانه په زړه سپین لکه اهک یم

چې ولاړ وم په هېواد کې مې سپین غر وم
چې روان دې کړم نو پام اټک یم

وخته نور مې په ډک زړه مه وهه ګوتې
چې د بم غوندې له اوره په زړه ډک يم

د ميوند ، کيسه مې نه ده له چا هېره
غولېدلى به ممکن په «ګندمک» يم

خپلواک زړه د لمر وړانګه کړم، ورکېدای شم
خداے دې نه کړي چې د بل د لاس کړک يم

ځوندې درست په توپانو نښتو راتېر کړي
چې بې لاس او پښو په مثل د سمک يم

سر مې نشي ټيټېدلای هسک ته هم لا
اموخته په خپله خوښه په خپل وک يم

عفوه غواړم که خبر رانه چړ پېړ يې
د فلک له ګردشونو هوش پرل يم

د هغه بابا مريد يم چې ويل يې:
«ننګيالى د زمانې خوشحال خټک يم»

دجوماتونو کردار

دجوماتو معنیٰ:

جوماتونه یعنی مسجد یا د سجدې ځای - مسجد د سجود دکلمې مشتق دی.

سجود یا سجده، یعنی د پروردګار په وړاندې د انسان بشپړه خضوع او خشوع.

سجده د مؤمنانو او د الله تعالیٰ د ولیانو له ځانګړتیاوو او خواصو څخه یوه خاصیت دی.

محمد رسول الله والذین معه اشداء علی الکفار رحماء بینهم تراهم رکعاً سجداً یبتغون فضلاً من الله و رضواناً سیماهم فی وجوههم من اثر السجود. (فتح، ایت ۲۹)

مسجد د اطاعت او خضوع - بغاوت او عصیان تر منځ یو حد فاصل دی، او جوماتونه په اصل کې د حضرت سرورکائنات فخر الموجودات محمد مصطفیٰ (ص) د مقام معراج دی.

د صدر اسلام په وخت کې مسجد الحرام د مکې د کفارو په لاس کې وو. د اسلام لوی لارښود سرور کائنات (ص) به لمونځونه

په کور، بیا بان او غزونو کې اداکول.

مدینې ته تر هجرت کولو مخکې نمونې پیشوا د قبا جومات جوړ کړ او له هغه نه وروسته یې په مدینه کې هم دیوه جومات جوړولو ته اقدام وکړ، په دغو جوماتونو کې د اسلامي ټولنې له بنسټ ایښودلو سره جوخت د اسلام لومړنی تشکیلات او تنظیمی امور هم پیل شول او په راتلونکو ورځو کې د پرمختګ او پیشرفت امکانات هم رابرسیره شول چې بالاخره د غه مبارک ځیون له مسجد الحرام څخه د بتانو د ورکولو او ټولولو سبب شو.

د جوماتونو خصوصیات:

د جوماتونو سپېڅلتوب: د جومات ځمکه او تعمیر باید بالکل پاک وي، البته پاکي او سپېڅلتوب په ظاهري او معنوي دواړو اړخونو کې.

په جوماتونو کې باید د محرابونو سمت او جهت په یوه لوري او طرف یعنې د مسجد الحرام د محراب پر لوري او طرف وي، چې دا د همآهنګۍ او برابرۍ ډېر ښه ثبوت دی.

همدا رنګه په جوماتونو کې د مسلمینو مخ یوه لوري ته ګرځول د اسلامي امّت د توحید او وحدت د ارتقاء او لوړتیا په د عالي فلسفې ثبوت دی.

جوماتونه باید ظاهراً د فالتو تزئین او نقشه کارۍ څخه عاري وي.

له همدې ځایه څخه جومات له شرک څخه لرې د اسلامي عبادت لپاره د ډېر ښه او مقدس ځای حیثیت ځانته غوره کوي.

په قرآن کریم کې د جوماتونو ذکر پر دوه ډوله شوی دی:

(۱) هغه جوماتونه چې د تقوی پر بنیا د خاص او خاص د الهی اغراضو له پاره جوړ ېږي.

(۲) هغه جوماتونه چې د ریا او دنیائي فاسدو اغراضو لپاره ودانېږي.

نو کله چې د خدای کور د فاسدو اغراضو له پاره جوړېږي مؤمن او مسلم ته لازمه ده چې داسې جوماتونو ته له ورتګ څخه ډډه وکړي او مسلم باید داسې جوماتونو ته له تګ څخه پرهیز وکړي چې د مؤمن فکر د الهی ذکر له محور څخه پر بل لوري اړوي (و اقیموا وجوهکم عند کل مسجد).

په دې توګه سره هر هغه ښجاست چې په ظاهري او معنوي شکلونو کې په جوماتونو کې الودګي او ناپاکي په وجود راولي، انسان باید پرهیز ترې وکړي.

مؤمن ته لازمه ده چې په هر حالت کې پاک او صفا وي. مؤمن ته ښایي چې له هر هغه مادي کردار او عمل څخه په شدت سره پرهیز وکړي کوم چې د مسلمان فکر او ذکر د واحد خدای له یاد څخه پر بله خوا اړوي.

په اسلام کې د جومات پرپاکه او نظافت باندې ډېر ټينګار شوى دى.

له رسول کريم (ص) څخه حديث روايت شوى دى چې: «هر هغه څوک چې د جمعې او پنجشنبې په ورځ جومات پوه ذره پاک کړي، الله تعالىٰ د هغه ګناه هوښ بخښي

(سفينة البحار، جلد (۱) ص (۶۰))

جومات د اخلاقي او فرهنګي تحريک مرکز:

که چېرته تزکيه او تعليم د پيغمبرانو له اهدافو څخه يو هدف دي «يتلوا عليهم اياته ويزکيهم و يعلمهم الکتاب والحکمة».

کله چې مسجد د تزکيې او طهارت له غوره ځايونو څخه دى نو تعليم او تعلم هيڅکله هم له جومات څخه نشي جلاکېدلاى، نو له همدې امله د رسول الله په وخت کې او له هغه څخه په راوروسته زمانه کې هم جومات د تزکيې تعليم او تعلم له ډېر وغوره ځايونو څخه ګڼل کېږي. په او سنى عصر کې هم د اسلامى نړۍ په ځينو ملکونو کې داسې جوماتونه موندل کېږي.

لکه څرنګه چې په پوهنتونونو او پوهنځيو کې د درس او تعليم لپاره منفونه شته، همدارنګه په جوماتونو کې هم د درس اوتدريس لپاره ځانګړي ځايونه شته.

که د اسلامي هېوادونو ترمنځ هر څومره اختلافات شته، وی بیا هم د جوماتونو د جوړولو او قایمولو پر کار کې د مسلمینو یوه د نظر یو والی لیدل کېږي.

په اسلام کې نړیوالې دا چې تعلیم او تزکیه سره بېل نه دي، بلکه د دواړو سرچینه یوه ده.

په څو تېرو کلونو کې د اسلامي نړۍ د جوماتونو او پوهنتونونو ترمنځ د اړیکو د شتون والي په نتیجه کې د علم او فضیلت په لحاظ د پېر غوره علماء اسلامي ټولنې ته وړاندې شول. په پیل کې استعمار د عصري علومو او دیني علومو ترمنځ د بېلتون په رامنځته کولو سره له مسیحیت څخه خپله اما جګاه جوړه کړه، او بیا یې د خپلو شیطاني ګوزارونو مسیر د اسلام پر خوا راواړوو.

استعمار د جوماتونو (د تزکیې ځای) او د پوهنتون (د تعلیم ځای) ترمنځ د بېلتون د بوال ودراوه، چې په دې توګه مسجد ته د تلونکو او پوهنتون ته د تلونکو ترمنځ د لوړتیا او ټیټوالي احساس راپیدا شو او دواړو خواو یو بل ته د حقارت په سترګه سره کتل.

استعمار یوازې په دې باندې بسنه ونه کړه بلکه د دین او سیاست ترمنځ یې هم د دېوال ودراوه او په دې توګه استعمار کوښښ وکړ چې اسلامي اُمت له خپل دین، مذهب، کلتور او ثقافت څخه بیګانه کړي او د خپل استعماري راج لپاره میدان هوار کړي.

زمونږ د معاصرو اسلامي نهضتونو او خوځښتونو په بستر ویاړ دادی چې د غرګند دې استعماري توطئې او د سیسې په رسوا کړې او د همیشه له پاره ئې د هغو د توحید او وحدت له پاره کار پیل کړ.

نن په اسلامي نړۍ کې مسجدونه او پوهنتونونه د اسلامي فرهنګ د ترویج او خپرولو لپاره ستر مرکزونه دي، د اسلامي اُمت د وحدت او یووالي پوخ بنسټ را مینځته شو چې تر اسلامي عظمت ته د مسلمینو د رسیدو په لاره کې ترټولو ضروري او مهم کار دی.

جومات د ټولنیز تحریک د محور په توګه:

ځینې خلک جومات له سیاسي او ټولنیزو امورو ځنې لیرې بیلوي او یوازې د عبادت ځای بولي، چې دا ډول تصور د جوماتونو په هکله یوازې او یوازې پر مسیحیت باندې حاکم دی او اسلام کې د داسې تصور ځای نشته.

د اسلام دښمنان یوازې په همدې مهلکه ضربه اکتفاء نه کوي بلکه په اسلامي ټولنو کې په دې تبلیغ هم لګیا دي چې اوس د عبادت ځایونو ته تګ د مرتجعینو کار دی او په او سنۍ متمدنه زمانه کې باید له دې کار څخه ممانعت وشي، (توبه نعوذ بالله)

د مسجد اړیکې ترعبادت او هر هغه شي ته مینځ ته راځي دی چې په الله تعالیٰ پورې تعلق لري، مګر شرط دادی هر هغه

عمل چې په جومات کې ترسره کېږي، ولو که سیاسي، فرهنګي اقتصادي او یا ټولنیزوي باید د خدای (ج) له پاره او د خدای د حکم تر سیوري لاندې وي. د قرآن مجید دوه لاندې آیاتونه د رهبانیت او مسخ شوي مسیحیت د نظر ذکر شوي نقطې ردوي:

«ورهبانیة ابتدعوها ما کتبناها علیهم» (سورة حدید)

«وقالوا ما هی الا حیاتنا الدنیا نموت ونحیا وما یهلکنا الا الدهر» (سورة جاثیه ۲۴ آیت)

د پیغمبر اکرم (ص) په وخت کې جومات د سیاست، فرهنګ، ثقافت، اجتماعیت او نورو اسلامي امورو مرکز ؤ. د مشرکینو او کفارو پر ضد د جهاد ټول پلانونه په جومات کې طرح کېدل او د اسلام ټول پر وګرامونه په جومات کې جوړېدل او بیا عملي کېدل. د سیاسي، فرهنګي او ټولنیزو امورو په باب به د قرآن کریم ایاتونه تلاوت کېدل. جومات د ټولو سیاسي، فرهنګي، اقتصادي او دفاعي فعالیتونو مرکز ؤ او دې رواج د پیغمبر تر رحلت پورې دوام درلود. د پیغمبر له رحلت څخه وروسته د غه سنت خلفاؤ راشدینو ژوندی وساته چې تر اوسه پورې هم ژوندی دی.

خو اوس مهال استعماري او طاغوتي ځواکونو د دین او سیاست د بېلتون له پاره ډېرې زیات کوښښونه وکړل په نتیجه کې د یو شمېر مذهبي علماؤ نظر په جومات کې یوازې او یوازې د عبادت پر لور ی وګرځېدو.

Jehad Palwashah Monthly

Editor : Esmat Qani

Published By :

Southwest Provinces of Afghanistan

G.P.O. Box 345 Peshawar, Pakistan

دجهاد پلوشه

د امتياز خاوند
افغانستان د اسلامي
جمعيت د جنوب غربي ولاياتو
فرهنگي شورا

مسئول مدير
عصمت قانع

پستي ادرس
پيښور پاکستان
پست بکس نمبر ۳۴۵

Jehad Palwashah Monthly

Vol. 1 No. 2 - 3